

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Mykolo Kirkučio,
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studento

Magistro darbas

Vadovų fiduciarinių pareigų prigimtis, reikšmė ir įgyvendinimas ES kontekste

Vadovas: lekt. Gintautas Bartkus

Recenzentas: dr. lekt. Laurynas Didžiulis

Vilnius

2017

TURINYS

IŽANGA.....	3
1. VADOVŲ FIDUCIARINIŲ PAREIGŲ PRIGIMTIS	7
1.1. Fiduciarinių pareigų institutas senovės Romoje.....	7
1.2. Fiduciarinių pareigų prigimtis bendrosios teisės sistemose	8
1.3. Fiduciarinių pareigų prigimtis kontinentinės teisės sistemose	9
2. VADOVO FIDUCIARINIŲ PAREIGŲ INSTITUTAS	12
2.1. Fiduciarinių pareigų reikšmė.....	12
2.2. Bendrovės vadovo fiduciarinės pareigos paskirtis	13
3. VADOVO FIDUCIARINIŲ PAREIGŲ ĮGYVENDINIMAS PASKIROSE EUROPOS SAJUNGOS VALSTYBĖSE	17
3.1. Lojalumo pareigos fiduciarumas	17
3.2. Rūpestingumas kaip fiduciarinės pareigos standartas	23
4. VADOVŲ FIDUCIARINIŲ PAREIGŲ HARMONIZAVIMO TENDENCIJOS EUROPOS SAJUNGOJE.....	30
4.1. Penktoji bendrovių teisės direktyva	31
4.2. Europos modelinis bendrovių aktas	33
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	36
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	39
SANTRAUKA	48
SUMMARY	49

IŽANGA

Temos aktualumas. Nagrinėjama tema aktuali tiek teisės teorijai, tiek praktikai dėl keleto priežasčių. Pirmiausia, tipinės vadovų fiduciarinės pareigos Europos Sąjungos lygiu tiesiogiai neregamentuojamos, nors šiuolaikiška ir efektyvi bendrovių valdymo sistema – vienas iš pagrindinių tikslų gerinant verslo aplinką Europos Sąjungoje¹. Veiksminga įmonių valdymo sistema labai svarbi, kadangi tinkamai valdomos bendrovės ilguoju laikotarpiu paprastai yra konkurencingesnės ir tvaresnės². Tačiau iki šiol valstybėms narėms pačioms palikta teisė nuspręsti, koku būdu bei kaip reglamentuoti vadovų fiduciarines pareigas. Dėl vadovų pareigų derinimo stokos Europos Sąjungos mastu, šių subjektų fiduciarinės pareigos paskirose valstybėse narėse suprantamos, aiškinamos ir įgyvendinamos skirtingai³. Tai lemia ne tik nevienodą valstybių narių požiūrį į vadovų fiduciarinių pareigų turinį, jų esmę, bet tokia situacija sukuria teisinį šios srities neapibrėžtumą, o tai lemia nevienodą akcininkų bei trečiųjų asmenų padėtį Europos Sąjungoje, taip pat barjerus tarp valstybių narių verslui veikti ir vystytis.

Antra, darbo tema atspindi teisinių santykių sritį, kurią Europoje siekiama harmonizuoti jau nuo 1970 metų⁴. Per šį laikotarpį vadovų pareigas Europos Sąjungoje buvo bandoma reglamentuoti tris kartus nesėkmingai mėginant priimti Penktąją bendrovių teisės direktyvą (angl. *Fifth Company Law Directive*), taip pat 2015 metais pristatytu Europos Komisijos suburtos ekspertų grupės parengtu Europos modelinio bendrovių akto (angl. *European Model Company Act*) projektu⁵, kitais Europos Sąjungos teisės aktų projektais. Nei vienas iš projektų iki šiol nėra priimti ir pradėti įgyvendinti, nors daugiausiai

---

¹ Žr. http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/lt/displayFtu.html?ftuId=FTU_3.2.3.html [žiūrėta 2017 m. vasario 26 d.].

² Tokią poziciją dėl veiksmingo įmonių valdymo išreiškė Europos komisija komunikate „Europos bendrovių teisės ir įmonių valdymo veiksmų planas. Šiuolaikinė teisinė sistema didesniai akcininkų aktyvumui ir įmonių tvarumui užtikrinti“, COM(2012) 740 galutinis, p. 3 [žiūrėta 2017 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwjD6-Diy4rTAhWGEiwKHc6CCDwQFggBMAA&url=https%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Ftransparency%2Fregdoc%2Frep%2F1%2F2012%2FLT%2F1-2012-740-LT-F1-1.Pdf&usq=AFQjCNG5mkWm3w1QcXv8XU15AjKY1zitNQ&sig2=kSzo33b9m_cmYNb98DCUqA&cad=rja.

³ Europos Komisijos iniciatyva atliktas tyrimas „*Study on Directors' Duties and Liability*“, 2013 [žiūrėta 2017 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwiLp_jbr7XSAhUJOJoKHXvSACyQFggBMAA&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Finternal_market%2Fcompany%2Fdocs%2Fboard%2F2013-study-analysis_en.pdf&usq=AFQjCNEEnXSVNu1TdVCHy0iQltab9OcCg&sig2=Rw963HiW5mKdVYBO5IS2hw.

⁴ SØRENSEN, K. E., BIRKMOSE, H., NEVILLE, S. *Boards of Directors in European Companies: Reshaping and Harmonising their Organisation and Duties*. Kluwer Law International, European Company Law Series, Volume 10, 2013, p. 1.

⁵ Europos modelinio bendrovių akto (EMCA) 2015 metų projektas [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.commerciallaw.com.ua/attachments/article/96/Final%20Draft%20EMCA%20Code.pdf>.

dėmesio pastaruoju metu sulaukia, būtent, Europos modelinio bendrovių akto (toliau – EMCA) projektas. Šis pavyzdinis teisės aktas svarbus tiek nacionalinės, tiek Europos Sąjungos teisės požiūriu, nes yra tiesiogiai susijęs su galimais šių teisinių santykių subjektų teisių ir pareigų turinio bei susiklosčiusiu teisės įgyvendinimo tradicijų pokyčiais. EMCA, kaip pavyzdinis, tačiau neprivalomas modelinis bendrovių teisės aktas, yra pirmasis bandymas pasiekti visos bendrovių teisės unifikuojamą Europos Sąjungoje. Nors šio projekto rengėjai deklaruoja, kad EMCA sukurtas pasitelkus pažangius pavyzdžius iš skirtingų Europos valstybių, vis dėlto kyla aktualus diskusinis klausimas, ar valstybės narės norės „išleisti“ į savo teisės sistemas šią naują iniciatyvą, kurią Europos Komisijai rekomenduojama siūlyti kaip sektiną pavyzdį. Todėl aktualu išnagrinėti šios iniciatyvos galimą įtaką valstybių narių teisių sistemoms, fiduciarinių pareigų reglamentavimo, aiškinimo ir taikymo kontekste.

Trečia, nagrinėjama tema suponuoja diskusiją, koku teisės šaltiniu („švelniosios teisės“ (angl. *soft law*) ar „privalomosios teisės“ (angl. *hard law*)) turėtų būti harmonizuojamos vadovų fiduciarinės pareigos Europos Sąjungos lygiu, siekiant geriausio rezultato.

Darbo tikslas ir uždaviniai. Šiuo darbu siekiama išanalizuoti pasirinktų vadovų fiduciarinių pareigų raidą, esmę, atskleisti jų tarpusavio santykį, skirtingą aiškinimą bei įgyvendinimą pasirinktų Europos Sąjungos valstybių narių nacionaliniu lygmeniu tam, kad atskleisti šių pareigų reglamentavimo bei derinimo poreikį visos Europos Sąjungos mastu. Be kita ko, darbe bus analizuojamos fiduciarinių pareigų vienodinimo tendencijos Europos Sąjungoje.

Darbo tikslas suponuoja poreikį išnagrinėti vadovų fiduciarinių pareigų instituto prigimtį, sampratą bei paskirtį, išanalizuoti pasirinktų Europos Sąjungos valstybių narių vadovų fiduciarinių pareigų reglamentavimo, aiškinimo ir taikymo specifiką, apibrėžti vadovų fiduciarinių pareigų rūšis, turinį, įvertinti šių santykių subjektų ypatumus, nustatyti pasirinktų valstybių narių vadovų fiduciarinių pareigų reglamentavimo ir teismų praktikos privalumus bei trūkumus. Siekiant iškelto tikslo, darbe taip pat analizuotini fiduciarines pareigas Europos Sąjungos lygiu reglamentuojantys teisės aktai, neįsigalioję Europos Sąjungos teisės aktų projektai, kuriais siekiama reglamentuoti vadovų fiduciarines pareigas, jų komentarai.

Darbo objektas. Darbe bus analizuojama fiduciarinių pareigų prigimtis bei vystymasis. Taip pat didelis dėmesys bus skiriamas Europos Sąjungos teisinei bazei, susijusiai su juridinių asmenų vadovų fiduciarinių pareigų institutu, bus nagrinėjamos Europos Komisijos iniciatyvos, siekiant suvienodinti vadovų pareigų reglamentavimą

Europos Sąjungos mastu. Be kita ko, bus tiriami Anglijos, Vokietijos, Prancūzijos, Suomijos ir Lietuvos bendrovių teisės aktai, šių valstybių teismų praktika bei doktrina.

Siekiant atskleisti skirtingą bendrovių vadovų fiduciarinių pareigų aiškinimą, įgyvendinimą ir poreikį jas derinti Europos Sąjungos mastu, pagrindinis dėmesys bus skiriamas bendrovės vadovo lojalumo ir rūpestingumo pareigų analizei, jų sampratai minėtose Europos Sąjungos valstybėse. Taip pat didelis dėmesys bus skiriamas fiduciarinių pareigų derinimo Europos Sąjungos lygiu klausimams, t. y. bus nagrinėjami bei vertinami Europos Sąjungos institucijų požiūriai į minėtas vadovų fiduciarines pareigas, jų reglamentavimo iniciatyvos bei ypatumai. Fiduciarinių pareigų kontekste, nemažai dėmesio bus skiriama EMCA projektui.

Vis dėlto, darbe nebus analizuojami fiduciarinių pareigų subjektų konkretūs atsakomybės už pareigų pažeidimus teisiniai aspektai, taip pat nebus išskiriamos kitų valdymo organo narių pareigos (valdybos ar stebėtojų tarybos), nes bendrovės vadovas yra svarbiausias bendrovės valdymo organas ir jo pareigų spektras yra plačiausias.

Tyrimo metodai. Nagrinėjant darbo temą taikyti įvairūs teisės moksle vyraujantys metodai: lyginamasis, istorinis, loginis, sisteminis, lingvistinis ir kiti.

Darbe taikytas lyginamosios analizės metodas, siekiant palyginti Anglijos, Vokietijos, Prancūzijos, Suomijos ir Lietuvos statutinę teisę, teisės doktriną bei teismų praktiką, atskleisti skirtingus šių šalių požiūrius į vadovų fiduciarines pareigas. Darbe analizuojama Anglijos teisės sistema vadovų fiduciarinių pareigų kontekste, kadangi fiduciarinių pareigų institutą išplėtojo ir konceptualiai pagrindė, būtent, anglosaksų teisė⁶. Vokietija ir Prancūzija pasirinktos kaip didžiosios Vakarų kontinentinės teisės tradicijų atstovės dėl didelės šių valstybių teisės sistemų įtakos kitų Europos valstybių teisės sistemoms, Suomija – dėl abiejų teisės tradicijų, t. y. kontinentinės Europos ir bendrosios teisės, įtakos šios šalies teisės sistemai, Lietuva – kaip Baltijos valstybių atstovė.

Istorinis tyrimo metodas skirtas atskleisti tikrąją vadovų fiduciarinių pareigų prigimtį, šių santykių reglamentavimo ypatumus, palyginti skirtingais laikotarpiais vyravusias pozicijas bei požiūrius į fiduciarinių pareigų institutą.

Loginis tyrimo metodas taikytinas vertinant tam tikrus teiginius, formuojančius fiduciarinių pareigų esmę. Šis metodas padės įrodyti ne tik valstybių narių prieštaringų požiūrių į fiduciarines pareigas buvimą, bet ir konkrečių teismų ar įstatymų leidėjų argumentų tarpusavio prieštaravimus.

---

⁶ DIDŽIULIS, Laurynas. *Fiduciarinių pareigų instituto kilmė, esmė ir recepcija*. ISSN 1392-1274 TEISĖ 2014, p. 85 [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/viewFile/3371/2439>>.

Sisteminis tyrimo metodas reikalingas nustatyti bendrųjų ir specialiųjų teisės normų santykį, atskirti vadovų fiduciarines pareigas nuo bendrųjų pareigų ir teisės principų.

Darbo originalumas. Mokslinių tyrimų Lietuvoje (įskaitant mokslinius straipsnius ir magistro darbus) per paskutiniuosius penkerius metus vadovų fiduciarinių pareigų harmonizavimo Europos Sąjungoje tematika nebuvo. Magistro darbus, vadovų fiduciarinių pareigų tematika, septynerių metų laikotarpiu rašė: Olegas Kakurinas⁷, Karolis Merkevičius⁸, Ramunė Balkauskaitė⁹, Ingrida Barzdaitė¹⁰, Reda Andriūnaitė¹¹, Justas Budriūnas¹², Julija Karavdina¹³ ir Tadas Kuzminskas¹⁴. Vis dėlto, šie moksliniai tyrimai, labiau sietini su vadovų fiduciarinių pareigų reglamentavimo ypatumais Lietuvoje, o užsienio valstybių praktika nagrinėta, siekiant atskleisti vadovų fiduciarinių pareigų aiškinimo ir taikymo trūkumus Lietuvoje.

Svarbiausi šaltiniai. Siekiant atskleisti vadovų fiduciarinių pareigų prigimtį, esmę bei įgyvendinimą Europos Sąjungoje, daug dėmesio skirta 2015 metų Europos modelinio bendrovių akto, taip pat Penktosios bendrovių teisės direktyvos projekto paskutiniojo varianto projektams. Rašant darbą remtasi Europos Sąjungos teisės aktais, Europos Sąjungos institucijų pranešimais, komunikatais, atliktais tyrimais bei analizėmis. Be kita ko, analizuoti Lietuvos ir pasirinktų užsienio valstybių teisės aktai, doktrina, teismų praktika. Didelę reikšmę darbei turėjo Lietuvos ir užsienio valstybių doktrina, tarp kurių R. Greičiaus knyga „*Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*“¹⁵, L. Didžiulio straipsnis „*Fiduciarinių pareigų instituto kilmė, esmė ir recepcija*“¹⁶, Hanne S. Birkmose, Mette Neville ir Karsten Engsig Sorensen knyga „*Boards of Directors in European Companies: Reshaping and Harmonising their Organisation and Duties*“¹⁷.

---

⁷ KAKURINAS, O. *Valdybos narių atsakomybė: ypatumai ir teismų praktikos analizė*. Mykolo Romerio universitetas, 2014.

⁸ MERKEVIČIUS, K. *Juridinio asmens vadovų civilinė atsakomybė už juridinio asmens prievoles*. Mykolo Romerio universitetas, 2013.

⁹ BALKAUSKAITĖ, R. *Bendrovės vadovo civilinė atsakomybė*. Mykolo Romerio universitetas, 2011.

¹⁰ BARZDAITĖ, I. *Ar akcininkai gali apginti savo turtines teises, jei įmonių vadovai nevykdo ar netinkamai vykdo savo pareigas?* Vytauto Didžiojo universitetas, 2011.

¹¹ ADRIUNAITĖ, R. *Ar bendrovės vadovas turi fiduciarinių pareigų bendrovės kreditoriams?* Vytauto Didžiojo universitetas, 2010.

¹² BUDRIŪNAS, J. *Ar keičiasi įmonės vadovo fiduciarinės pareigos įmonės nemokumo laikotarpyje?* Vytauto Didžiojo universitetas, 2010.

¹³ KARAVDINA, J. *Juridinio asmens vadovų turtinės atsakomybės ypatumai*. Mykolo Romerio universitetas, 2010.

¹⁴ KUZMINSKAS, T. *Bendrovės valdymo organų ir bendrijos partnerių fiduciarinės pareigos: lyginamieji aspektai*. Vilniaus universitetas, 2010.

¹⁵ GREIČIUS, R. *Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007.

¹⁶ Ibid. 6.

¹⁷ Ibid. 4.

1. VADOVŲ FIDUCIARINIŲ PAREIGŲ PRIGIMTIS

Fiduciarinių pareigų institutas – tai vienas iš seniausių privatinės teisės institutų, kuris buvo žinomas ne tik senovės Romoje, bet ir senovės Mesopotamijoje. Nors fiduciarinių santykių šaknys siekia antikos laikus, fiduciarines pareigas konceptualiai pagrindė ir išplėtojo anglosaksų teisė¹⁸. Minėtas institutas šiai dienai pripažįstamas ir taikomas daugelyje užsienio valstybių, tačiau dažnai nesuvokiant tikrosios šio instituto reikšmės. Todėl aktualu išnagrinėti fiduciarinių pareigų instituto prigimtį ir vystymąsi, kas vėliau padės atskleisti tikrąją šio instituto reikšmę ir paskirtį.

1.1. Fiduciarinių pareigų institutas senovės Romoje

Senovės Romoje buvo žinomas *fiducia* institutas, kuris verčiant iš lotynų kalbos reiškė pasitikėjimą. Būtent, *fiducia* terminu buvo įvardijama sutartis, pagal kurią fiduciantas (turto savininkas) perduodavo nuosavybę fiduciarijui (draugui, veikiančiam kaip patikėtiniu) su sąlyga, kad ji jam bus sugrąžinta¹⁹. L. Didžiulis²⁰ bei P. Stec²¹ išskiria dvi senovės Romoje egzistavusias *fiducia* rūšis: *fiducia cum amico* ir *fiducia cum creditore*.

Fiducia cum amico buvo paprastas susitarimas, kuriuo fiduciantas prieš iškeliaudamas perduodavo savo turtą saugoti fiduciarijui. Pastarasis įsipareigodavo turtą naudoti pagal sutarties sąlygas, o vėliau jį grąžinti. Anot L. Didžiulio, šią pareigą lėmė tai, kad pasitikėjimas buvo esminis šių santykių bruožas. Nors turtas buvo neribotoje fiduciaro valdžioje, vis dėlto jo laisvę varžė du dalykai: pirma, *fides* (duoto žodžio laikimasis), antra, *pactum fiduciae* (fiduciarinis sandoris). Tai pagrindiniai fiduciarijaus pareigos fiduciantui elementai senovės Romoje. Fiduciarijus privalėjo paisyti fiducianto interesų, perduotą turtą laikyti atskirtai, o iš jo gautą naudą grąžinti fiduciantui²². Jei fiduciarijus nesilaikydavo pareigų, jo atžvilgiu galėjo būti reiškiamas *actio fiduciae*, kuris buvo ne tik turtinis, bet ir užtraukdavo gėdą, dėl kurios fiduciarijus nebegalėjo eiti tam tikrų viešų pareigų ar atlikti tam tikrų veiksmų. Civilinė atsakomybė fiduciarijui būdavo taikoma tik už kaltę²³.

Fiducia cum creditore reiškė daiktinę prievolių užtikrinimo priemonę. Fiduciantas perduodavo nuosavybę fiduciarui su sąlyga, kad turtas bus grąžintas tokios pat būklės, kokios buvo perduotas, kai tik skola bus padengta. Fiduciaras tapdavo teisėtu turto, patikėto

¹⁸ FRANKEL, T. *Fiduciary law*. Oxford University Press, 2011, p. 80.

¹⁹ LONG, G. *A Dictionary of Greek and Roman Antiquities*, London, 1875, p. 536.

²⁰ Ibid. 6, p. 84.

²¹ STEC, P. *Modern Studies in Property Law*. Hart Publishing, Oxford – Portland Oregon, 2003, p.

44.

²² Ibid. 6.

²³ Ibid.

jam, savininku. Tačiau šio instituto esminis trūkumas buvo tas, kad tikrasis turto savininkas ilgą laiką neturėjo jokių gynybos būdų, jeigu patikėtinis pažeisdavo sutartyje nustatytas turto naudojimo sąlygas. Tik kiek vėliau senovės Romoje tikrajam turto savininkui buvo suteikta tam tikra apsauga, kuomet sumokėjęs skolą, perduotą turtą jis galėdavo išsireikalauti, tarsi jį vėl įsigydamas²⁴.

Nors tai nebuvo vieninteliai privatinės teisės institutai, kuriais senovės Romoje kitam asmeniui būdavo patikimas turtas ar valdžia (taip pat buvo žinomi tokie institutai kaip: *mandatum, fideicommissio, societas, familia, peculium*), tačiau akivaizdu, jog senovės Romos *fiducia* institutas yra ne kas kita, kaip dabartinio fiduciarinių pareigų instituto užuomazgos. Vis dėlto, bendros fiduciarinių pareigų koncepcijos senovės Romos teisė nesukūrė.

1.2. Fiduciarinių pareigų prigimtis bendrosios teisės sistemose

Bendrosios teisės sistemose visuotinai pripažįstama, kad tarp bendrovės ir jos vadovo (vadovybės) susiklosto fiduciariniai santykiai, o vadovui iš šių santykių kyla ir fiduciarinės pareigos, kurių jis privalo laikytis ir nepažeisti.

Kaip minėta, fiduciarinių pareigų ištakos siekia senovės Romos laikus, kur buvo taikomas tiek kaip daiktinė prievolių užtikrinimo priemonė, tiek į patikėjimą panašius santykiams. Anglijos teisėje fiduciariniai santykiai giliai išsiskynė iš nuosavybės teisinių santykių. Didelę reikšmę fiduciarinių pareigų instituto susiformavimui turėjo Anglijos teisingumo sistema, o tiksliau – Kanclerio teismas (angl. *The Court of Chancery*), veikęs greta bendrųjų teismų. Dar XII amžiuje šio teismo teisėjai sukūrė civilinių teisių gynimo būdą – teisingumo priemones (angl. *equitable remedies*), kurios dabar atpažįstamos ir taikomos kaip fiduciarinių pareigų institutas²⁵. Būtent teisingumo sistemą (angl. *law of equity*) sudaro teisės principų sistema, kurios dėka teismas gali pasiekti teisingą ir sąžiningą rezultatą byloje, kuomet griežtas bendrosios teisės normų taikymas reikštų neteisingumą.

Anot David J. Seipp²⁶, pasitikėjimo ir fiduciarinės pareigos bendrojoje teisėje išsivystė dėl tuo metu vyravusios feodalinės santvarkos. Žemių savininkai galėdavo pareikšti ieškinį žemių valdytojams ar tiems asmenims, kurie surinkdavo žemių nuomos

²⁴ Ibid. 21.

²⁵ HELFMAN, T. *Real Property, Probate and Trust Journal*. American Bar Association, Vol. 41, No. 3, 2006, p. 651.

²⁶ SEIPP, D. J., *Early Common Law Fiduciary Duty*. Boston University Law Review, 2011, p. 1015 [žiūrėta 2017 m. balandžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwiUpPrd3IzTAhXrIpoKHYOSBkMQFggBMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.bu.edu%2Fflaw%2Fjournals-archive%2Fbulr%2Fdocuments%2Fseipp.pdf&usq=AFQjCNGgPeqBwOTReau7rZe1GTxYwvcqHQ&sig2=4PtkMApVraBHay-c5RzHSG&cad=rja>>.

mokesčius, kad pastarieji gražintų iš trečiųjų šalių žemės savininkų naudai gautus pinigus²⁷. Asmenims, kurie atsisakydavo gražinti pinigus arba likdavo skolingi, galėjo būti skiriamos laisvės atėmimo bausmės (kalėjimas).

Anglijos teismai vėliau išplėtojo atstovų pareigą atsiskaityti atstovaujajam. Teisėjai įtvirtino, kad tinkamas žalos matas nėra tik pradžioje investuotų pinigų gražinimas, o gerokai daugiau. Būtent, teisėjas C. J. Belknap 1379 metais byloje *Hastynge v. Beverley* akcentavo, kad tokiais atvejais galima reikalauti gražinti ne tik perduotus pinigus, bet ir protingą pelną²⁸. Taip teismas išplėtė atstovo (fiduciaro) pareigų turinį.

Jei senovės Romoje *fiducia* institutu iš fiduciariaus buvo reikalaujama, kad pastarasis turtą laikytų atskirai, t. y. jį saugotų, tai Anglijos teismai įvedė atstovui papildomą pareigą ne tik išsaugoti perduotą turtą, bet ir siekti, kad jis padidėtų.

Apibendrinant fiduciarinių pareigų kilmę bendrosios teisės sistemose, iš dalies būtų galima pritarti Joshua Getzler nuomonei, kad šis teisės gynimo būdas – ieškiny s dėl protingo pelno priteisimo, įkūnijo tokią fiduciarinę pareigą kaip lojalumas, tačiau rūpestingumo ir protingumo pareigų laikymas fiduciarinėmis pareigomis abejotinas ir netgi kritikuotus²⁹. Plačiau šio nesutikimo priežastys analizuojamos tolimesnėje šio darbo dalyje.

1.3. Fiduciarinių pareigų prigimtis kontinentinės teisės sistemose

Kontinentinė teisė išsivystė priešingai nei bendroji teisė, kur teisės raidai didžiausią įtaką turėjo teisės praktikai ir precedentinė teisė. Teisės plėtra kontinentinėje teisėje nebuvo organizuota aplink centralizuotos teisingumo sistemos praktikų rankas³⁰. Atvirkščiai, universitetų akademikai-teisininkai buvo varomoji jėga teisės plėtrai. Didžiausia kontinentinės teisės atstovų klaida buvo ta, kad fiduciarinių pareigų institutą jie pradėjo analizuoti išimtinai lingvistiškai. Fiduciarumas buvo sutapatintas su pasitikėjimu visiškai neatsižvelgiant į šio instituto specifinį taikymą, kadangi fiduciariniai santykiai kyla ne dėl to, kad šalys viena kita pasitiki, bet iš perduoto turto ar neribotų galių kylančios rizikos elgtis nelojaliai³¹.

²⁷ POLLOCK, F. & MAITLAND, F. W. *The history of English law before the time of Edward I*. 2nd edition, 1898, p. 221.

²⁸ 1379 metų Kancelerio teismo sprendimas byloje *Hastynge v. Beverley*, Pasch. 2 Ric. 2, Ames 121, 122 (C. P. 1379)(1379)(C. J. C. P. Belknap).

²⁹ MORRIS, S. A. *Historical Inquiry into the Right to Trial by Jury in Complex Civil Litigation*. U. PA. L. REV. 829, 847 & n. 95, 1980, p. 128.

³⁰ HANSMANN, H., MATTEI, U. *The Functions of Trust Law: A Comparative Legal and Economic Analysis*. New York University Law Review, May, 1998, 73 N. Y. U. L. Rev. 434, p. 438–445 [žiūrėta 2017 m. kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <<https://cyber.harvard.edu/trusting/unit5all.html>>.

³¹ Ibid. 6.

Pagrindinė sutarties teorija kaip prievolių šaltinis buvo sukurta anksti³² teisės mokslininkų, o prievolės sąvoka išliko kontinentinės teisės teorijos pagrindu. Dėl šios priežasties, pareiga istoriškai vaidino patį svarbiausią vaidmenį formuojant į patikėjimą panašiais santykiais grindžiamus susitarimus. Todėl kontinentinėse sistemose išsivystė specifinis teisės gynimo būdas, kuriuo buvo galima priverstinai įvykdyti bet kokį įsipareigojimą, kylantį iš sutarties, delikto ar nepagrįsto praturtėjimo.

Nepaisant jo esminio bendrumo ir lankstumo, prievolių teisė neišsivystė taip, kad apimtų visus į patikėjimą panašiais santykiais grindžiamus susitarimus. Priešingai, civilinėje teisėje buvo įtvirtinti svarbūs draudimai, kurie turėjo užtikrinti, jog nebus pažeistos patikėjimo (angl. *trust*) teisinių santykių taisyklės, kurias išvystė ir konceptualiai pagrindė anglosaksų teisė.

Taigi, kaip matyti, kontinentinė teisė nesukūrė savo fiduciarinių pareigų instituto, o perėmė pastarąjį iš Anglijos. Dėl šios priežasties fiduciarinių pareigų raida kontinentinėje teisėje istoriškai nėra tokia gabi kaip bendrojoje teisėje. L. Didžiulis³³, H. Hansmann ir U. Mattei³⁴ to priežastimi įvardija tai, kad kontinentinėje Europoje po 1789–1794 metų Didžiosios Prancūzijos revoliucijos į išskaldytą nuosavybę buvo žiūrima kaip į feodalizmo liekaną. Nuosavybė pagal kontinentinę teisę yra absoliuti ir nedaloma, kai išskaldyta nuosavybė kaip tik leido egzistuoti ir vystytis patikėjimo teisei, kurios kontekste fiduciarinių pareigų plėtojimas buvo ypatingai reikšmingas³⁵.

Kontinentinės teisės sistemose fiduciarinių santykių institutas, palyginti su bendrosios teisės, pakankamai naujas, tačiau, anot L. Didžiulio³⁶, perimtas iš bendrosios teisės sistemos visiškai neįsigilinus ne tik į fiduciarinių pareigų esmę, bet ir į iš šių santykių kylantį specifinį civilinių teisių gynimo būdą. Visgi reikėtų pažymėti, kad kaip ir bendrosios teisės sistemose, taip ir kontinentinėje teisėje „fiduciarinių pareigų institutas sparčiausiai ir plačiausiai taikomas įmonių teisės srityje, kalbant apie bendrovių vadovų fiduciarines pareigas³⁷. Drįsčiau sutikti su L. Didžiuliu, kad kontinentinės teisės doktrina,

---

³² Civilinės teisės sutarties teorija kildinama iš Aristotelio idėjų dėl lygybės mainų ir liberalizmo, kaip jį aiškino vėlyvosios scholastikos mokyklos ir kiti teisininkai XVII ir XVIII amžiuje, kuris ir įtakojo bendrų sutarčių teisės doktrinų sukūrimą. Plačiau žr. HERMIDA, J. *Convergence of Civil Law and Common Law Contracts in the Space Field* [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 28 d.]. Prieiga per internetą: <[³³ Ibid. 6, p. 85.](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiZz-P93I_TAhVjKpoKHU-HCdAQFggeMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.julianhermida.com%2Fdossier%2Fdossierpubhk.pdf&usq=AFQjCNHEaQyeeXJcCx7XdAs_qPY0PhompQ&sig2=jdUh9wVG_6AW9uD4DcjLw>.</p></div><div data-bbox=)

³⁴ Ibid. 30.

³⁵ FRANKEL, T. *Towards Universal Fiduciary Principles*. Boston University, Public Law Research Paper No. 12-09, 2012, p. 17.

³⁶ Ibid. 6.

³⁷ Ibid. 6, p. 92.

fiduciarinių pareigų instituto analizės aspektu, iki šios dienos mažai pasistūmėjo, kadangi kontinentinės teisės valstybių doktrinos šis institutas analizuojant vadovų pareigas minimas retai, o kartais išvis neįvardijamas³⁸.

---

³⁸ Ibid. 6, p. 91.

2. VADOVO FIDUCIARINIŲ PAREIGŲ INSTITUTAS

Fiduciarinių pareigų institutas – tai labai sena teisės koncepcija, išsivysčiusi bėgant laikui. Žodis „fiduciarinis“ (angl. *fiduciary*) kilęs iš lotyniško veiksmazodžio „*fidere*“, reiškiančio pasitikėti (ang. *to trust*)³⁹. Pasitikėjimas – tai tikėjimasis, kad kiti asmenys veiks kažkurio kito asmens interesais. Daugelio valstybių teisės sistemose patikėjimas (angl. *trust*) turi ir specializuotą reikšmę, reiškiančią susitarimą, kuriuo žemė ar kitas turtas valdomas vieno asmens, fiduciario, kito asmens, beneficiaro, naudai.

2.1. Fiduciarinių pareigų reikšmė

Fiduciarinė pareiga – tai teisinis terminas, apibūdinantis pareigų rūšį, kurią asmuo ar organizacija, valdantys kito asmens nuosavybę ar turta, turi santykiyje su to turto ar nuosavybės savininku ar beneficiaru. Kitaip tariant, fiduciarinė pareiga reiškia teisinę pareigą, kurios atsiranda tam tikruose santykiuose tarp vienos šalies (beneficiaro), kuriai priklauso turtas ar teisės į tą turta, ir kitos šalies (fiduciario), kurios pastarajam perduodamos valdyti.

Tiek visos Europos Sąjungos kaip tokios, tiek jos valstybių narių statutinės teisės aktuose fiduciarinės pareigos sąvoka neminima, todėl nei Lietuvos, nei Europos Sąjungos bendrovių aktuose nepateikiamas ir tikslus šios sąvokos apibrėžimas. Tai galima paaiškinti pačių fiduciarinių santykių įvairove, teisinių sistemų ir kultūrų skirtumais.

Nors bendra fiduciarinės pareigos sąvoka nėra vartojama, visgi, teisės moksle užfiksuota bandymų pateikti vieningą sampratą. Dar 1896 metais byloje *Bray v Ford*⁴⁰ Anglijos Lordo Kanclerio teismo pirmasis lordas Herschell pateikė tokį fiduciarinės pareigos apibrėžimą: „*Tai griežta taisyklė, pagal kurią, fiduciaras iš fiduciarinių santykių neturi teisės gauti pelno, jeigu nėra aiškiai išreikšta kitaip. Jam draudžiama atsidurti tokioje situacijoje, kurioje kiltų jo interesų ir pareigų konfliktas*“. Kaip matyti, dar XVIII amžiuje fiduciarinės pareigos institutas buvo suprantamas kaip pasyvaus elgesio taisyklė, draudžianti ne tik be kito asmens sutikimo pelnytis jo sąskaita, bet iš asmens buvo reikalaujama laikytis ir kitų elgesio standartų, pavyzdžiui, vengti interesų konflikto, būti lojaliam, veikti ne savo, bet kito asmens interesais.

---

³⁹ Europos Komisijos 2014 metų galutinė ataskaita „*Resource Efficiency and Fiduciary Duties of Investors*“, ENV.F.1/ETU/2014/0002, DG Environment, p. 22 [žiūrėta 2017 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: < http://ec.europa.eu/environment/enveco/resource_efficiency/pdf/FiduciaryDuties.pdf >.

⁴⁰ 1895 m. gruodžio 18 d. Kanclerio teismo sprendimas byloje *George Bray v. John Rawlinson Ford*, [1896] A.C. 44, Lord Halsbury L.C., Lord Watson, Lord Herschell and Lord Shand [žiūrėta 2017 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: < <https://www.scribd.com/doc/66442712/bray-v-ford> >.

Vis dėlto, tiriant fiduciarinės pareigos sampratos elementus, rasta ir skirtingų valstybių pateikiamų sampratų bendrų bruožų. Daugelio valstybių teisės sistemos pripažįsta ir nekvestionuoja, kad fiduciarinės pareigos institutu reikalaujama, jog fiduciaras⁴¹ būtų ypatingai lojalus beneficiaro atžvilgiu⁴². Tačiau akivaizdu, kad be tam tikrų draudimų ar pareigų, santykiuose, kuriuose asmuo veikia kito asmens vardu, lojalumas savaime būtų sunkiai pasiekiamas. Todėl iš fiduciarinių teisinių santykių, fiduciarui kyla ir fiduciarinės pareigos⁴³ (angl. *fiduciary duties*), dar vadinamos fiduciarinėmis prievolėmis (angl. *fiduciary obligations*).

Apibendrinus tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad esminis fiduciarinės pareigos turinio elementas yra fiduciaro lojalumo pareiga veikti beneficiaro atžvilgiu, tačiau tai nėra tas požymis, pagal kurį būtų galima atskirti fiduciarinius santykius nuo kitų. Tam, kad atskleisti fiduciarinės pareigos skirtumus nuo kitų pareigų, aktualu išnagrinėti fiduciarinės pareigos paskirtį. Todėl sekančioje darbo dalyje analizuotina bendrovės vadovo fiduciarinės pareigos paskirtis.

2.2. Bendrovės vadovo fiduciarinės pareigos paskirtis

Tiek bendrosios, tiek kontinentinės teisės tradicijų valstybės pripažįsta, kad bendrovės vadovą saisto fiduciarinės pareigos. Jau nuo pat pradžių fiduciariniai santykiai bendrovių teisėje buvo paremti koncepcija, jog bendrovių vadovai yra bendrovių ir jų turimo turto patikėtiniai (angl. *trustees*)⁴⁴. Šiandieninėje teisėje vadovų apibūdinimas kaip patikėtinių neatrodo tikslus dėl keleto priežasčių.

Pirmiausia, teismai linkę naudoti patikėtinio terminą kiekvienam, kuris atsiduria fiduciaro pozicijoje administruodamas kito asmens nuosavybę, pavyzdžiui, – likvidatoriui santykiyje su bendrove; teisininkui santykiyje su klientu; atstovui santykiyje su atstovaujamoju. Antra, kaip rodo fiduciarinių santykių užuomazgos senovės Romoje,

---

⁴¹ 1996 metais Anglijos apeliacinis teismas byloje Bristol and West Building Society v Mothew, pateikė tokį fiduciaro apibrėžimą: *Fiduciaras – tai asmuo, atstovaujantis kitą asmenį ar veikiantis jo vardu pasitikėjimu pagrįstais santykiais, kuriuos teisingumas saugo įvesdamas fiduciarinę lojalumo pareigą.*

⁴² MAKOVSKI, R. „How Loyal Do I Have to Be?“ *Fiduciary Duties of Companies' Directors in English Law* [žiūrėta 2017 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.commonlawreview.cz/how-loyal-do-i-have-to-be-fiduciary-duties-of-companies-directors-in-english-law>>.

⁴³ Pažymėtina, kad fiduciarinėmis pareigomis saugoma šalis, atsižvelgiant į konkrečių civilinių santykių rūšį, gali būti vadinama įvairiai – atstovaujamoju (principalu), naudos gavėju (beneficiaru), partneriu, klientu ir kt.

Užsienio teisės doktrinoje fiduciarinių santykių šalys vadinamos angl. „*beneficiary*“ – asmuo, kuris gauna naudą dėl kito asmens veiksmų. Kadangi atitiktims šiam terminui lietuvių kalboje nėra, dėl patogumo šiame darbe bus naudojamas „*beneficiaro*“ terminas, o kitai santykių šaliai įvardinti bus vartojama sąvoka angl. „*fiduciary*“ – liet. „*fiduciaras*“.

⁴⁴ Ši idėja kilo dėl to, kad Anglijoje iki 1844 metų dauguma akcinių bendrovių buvo neregistruotos ir tam, kad nustatyti jų veikimą, buvo nustatinėjamas patikėtinio žinioje esantis bendrovės turtas. Direktoriai buvo laikomi patikėtiniais tol, kol valdydavo patikėtą turtą.

patikėtinio funkcija labiau sietina su jam patikimo turto išsaugojimu, o bendrovės vadovui keliamas reikalavimas tą turtą ne tik išsaugoti, bet jį valdyti beneficiaro (bendrovės) naudai, t. y. siekti jo padidėjimo. Todėl siekiant išskirti vadovų statusą, dabartinėje teisėje bendrovių vadovus (direktorius) linkstama labiau laikyti bendrovių atstovais (angl. *agent*), iš kurių tikimasi, kad darbą jie atliks pagrįstai rūpestingai ir meistriškai. Tai grindžiama tuo, kad bendrovių vadovai, panašiai kaip ir patikėtiniai, išlaiko teisę ir pareigą valdyti bendrovės vykdomą verslą jos interesais, tačiau iš jų tikimasi, kad jie padidins jiems patikėtą turtą.

Nors bendrosios ir kontinentinės teisės valstybių sistemose vadovų fiduciarinės pareigos formuluojamos įvairiai, jomis siekiama bendro tikslo – apsaugoti ypač jautrią santykių sritį, kuri kyla iš žmonių tarpusavio pasitikėjimo. Tai reiškia, kad tarp visuomenės narių susiklosto tokie teisiniai santykiai, kurie sukuria tam tikrą narių tarpusavio priklausomybę (pvz., kompetencijos, žinių stoka), be kurios nebūtų pasiekti tam tikri tikslai ir rezultatai. Nesant būtinybės asmenims vieni kitais pasitikėti, nebūtų reikalingi ir fiduciariniai santykiai. Ir atvirkščiai, asmenys linkę labiau pasitikėti kitais, kai žino, jog egzistuoja teisinės priemonės, galinčios juos apsaugoti nuo kitų asmenų, kuriais išreikštas pasitikėjimas, nesažiningo elgesio, siekiant pasinaudoti užimama fiduciarine padėtimi.

Taigi, iš esmės, fiduciarinių pareigų kontekste, bendrovės vadovas įsipareigoja veikti bendrovės naudai ir interesais. Tačiau dažnai susiduriama su klausimu, ar tokio įsipareigojimo pakanka ir kaip jis turi būti išreiškiamas, kad vadovas įgytų bendrovės atžvilgiu fiduciarinių pareigų?

Tam, kad atsakyti teisingai, būtina suvokti, jog fiduciariniai principai neapsprendžia pačių santykių, iš kurių kyla ir fiduciarinės pareigos, konteksto. Pritartina T. Kuzminsko išsakytai pozicijai⁴⁵, kad fiduciarinės pareigos gali atsirasti iš sutarties, vienašalio sandorio, įstatymo nuostatų ar susitarimo. Pačių fiduciarinių santykių momentą ir turinį nustato tą teisinį santykį reglamentuojantys teisės aktai ar susitarimai. Tai reiškia, kad vien tai, jog asmuo (beneficiaras) vietoj savęs įpareigoja veikti kitą asmenį (fiduciarą), dar nesukuria fiduciarinių santykių, o tai savo ruožtu nesukelia fiduciarinių pareigų. Sutiktina su pozicija, kad fiduciarinių pareigų atsiradimą linkstama sieti labiau su tam tikrų teisių, įgaliojimų, nuosavybės perdavimu disponuoti fiduciaro žinion, be kurių neįsivaizduojami fiduciariniai santykiai⁴⁶. Kadangi fiduciaras neturėdamas tam tikrų teisių, įgaliojimų ar nuosavybės savo žinioje, negali daryti jokios įtakos beneficiaro interesams.

---

⁴⁵ Ibid. 14.

⁴⁶ Ibid.

Atkreiptinas dėmesys, kad ne bet kokios bendrovės vadovui nustatytos pareigos laikytinos fiduciarinėmis. Atvirkščiai, teigiama, jog terminas „fiduciarinės pareigos“ kartais naudojamas neapgalvotai ir taikomas visiems pažeidimams, kylantiems iš santykių, laikytinų fiduciariniais, taip pat bendrovių vadovų ir panašių santykių.

G. Smith⁴⁷ pagrindiniu vadovų fiduciarinių pareigų elementu įvardija reikalavimą susilaikyti nuo asmeninių interesų tenkinimo (angl. *self-interest*). L. E. Ribstein nurodo, kad fiduciarinės pareigos atsiranda tik tada, kai asmuo, kuris kontroliuoja ir valdo turtą bei iš jo gaunamą naudą, perduoda neribotus įgaliojimus, susijusius su turto valdymu, kažkam kitam⁴⁸. Tai, anot R. Flannigan, iš prigimties suteikia fiduciarui galimybes bei priemones įgyvendinti ir tenkinti savo asmeninius interesus⁴⁹. L. Didžiulio teigimu, vienas iš esminių fiduciarinių ir profesinių pareigų skirtumas yra tai, kad fiduciarinės pareigos yra *inter partes*, t. y. jos visada yra tik tarp konkrečių šalių, kai profesinės pareigos gali būti ir *erga omnes*. Sutiktina su šiais autorių teiginiais, kadangi fiduciarui suteikiami plačios apimties įgaliojimai, susiję su beneficiaro turto administravimu, akivaizdu, jog fiduciarui atsiranda sąlygos praturtėti beneficiaro sąskaita. Neperdavus plačios apimties įgaliojimų, fiduciaras negali veikti laisvai beneficiaro atžvilgiu, ir administruoti beneficiaro turtą ar turtines teises, nes jos lieka beneficiaro žinioje. Taip pat, kadangi fiduciariniuose santykiuose fiduciaras veikia kaip beneficiaras, tari būdamas jo vietoje vietoje, akivaizdu, kad šis santykis gali siekti tik šias šalis.

Kaip matyti, fiduciarinėmis pareigomis siekiama apsaugoti tam tikrą teisinį gėrį, kitaip šių pareigų egzistavimas ir taikymas būtų beprasmis. Taigi, darytina išvada, jog pagrindinis fiduciarinių pareigų požymis yra tas, kad šiuo civilinių teisių gynimo būdu siekiama labiau atgrasyti galimo nelojalaus veikimo nei kompensuoti patirtus nuostolius.

Bendrovės valdymas yra išimtinai susijęs su plačių įgaliojimų disponavimu, nes bendrovės vadovams dažnai tenka priiminėti įvairaus masto ir pobūdžio sprendimus, susijusius su bendrovės veikla, tokius, kaip turto įsigijimas, sandorių sudarymas ir pan. Bendrovės akcininkai, siekdami tinkamai kontroliuoti bendrovių vadovus, taip pat turėtų skirti daug laiko, domėtis bei vertinti kiekvieną bendrovės veikloje priimamą sprendimą, o tai būtų neefektyvu laiko ir kitų resursų atžvilgiu. Nors bendrovių turtas yra atskirtas nuo

---

⁴⁷ SMITH, D., G. *The Critical Resource Theory of Fiduciary Duty*. Vanderbilt Law Review, 2002, No. 55, p. 1459 [žiūrėta 2017 m. kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=339100>.

⁴⁸ RIBSTEIN, E. L. *Are partners agents?* Illinois Law and Economics Research Papers Series Research Paper No. LE08-004, 2008, p. 13-14 [žiūrėta 2017 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1086745>.

⁴⁹ FLANNIGAN, R. *The adulteration of fiduciary doctrine in corporate law*. Law Quarterly Review, Vol. 122, 2006, p. 454 [žiūrėta 2017 m. kovo 11 d.]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=928096>.

jos akcininkų turto, vis dėlto, akcininkai išlaiko tam tikras turtines teises bendrovės atžvilgiu (pvz. teisę bendrovės pelną išsimokėti dividendais, taip pat gauti likviduojamos bendrovės turto dalį). Todėl akcininkai yra suinteresuoti, kad bendrovė veiktų sėkmingai ir būtų valdoma efektyviai. Visa tai puikiai įgyvendina fiduciarinių pareigų institutas, kuriuo bendrovės vadovui keliamos tam tikros pareigos, kad pastarasis veiktų bendrovės interesais, būtų lojalus bei vengtų jo ir bendrovės interesų konflikto, nesinaudotų užimama fiduciarine padėtimi.

Apibendrintai reikėtų pasakyti, kad siekiant nustatyti vadovo fiduciarinių pareigų pažeidimą, pirmiausiai turėtų būti analizuojama, ar pažeista pareiga yra tikrai fiduciarinė, o ne kylanti iš bendrųjų teisės principų, t. y. turi būti išsiaiškinama, ar vadovas, pasinaudodamas užimama fiduciarine padėtimi ir pažeisdamas tam tikrą pareigą, gali pasiekti savo asmeninės ar trečiųjų asmenų naudos ir taip išreikšti savo nelojalumą bendrovės atžvilgiu. Tokia, būtent, ir yra vadovo fiduciarinės pareigos paskirtis – užkirsti kelią bendrovės vadovui pelnytis ir siekti asmeninės naudos bendrovės sąskaita.

3. VADOVO FIDUCIARINIŲ PAREIGŲ ĮGYVENDINIMAS PASKIROSE EUROPOS SAJUNGOS VALSTYBĖSE

Vadovų pareigų reglamentavimui Europos Sąjungos lygiu nuo seno skiriama nemažai dėmesio ir diskusijų, tačiau konkrečių rezultatyvių veiksmų šia tema Europos Sąjungoje pasigendama. Iki šiol Europos Sąjungos mastu nėra nei oficialaus fiduciarinės pareigos apibrėžimo, nei aiškios nuorodos į šią koncepciją teisiniuose tekstuose, nors, anot Europos ekspertų grupės „Bruegel“, Europos Komisija turėtų siekti apibrėžti fiduciarinių pareigų sąvoką visos Europos Sąjungos mastu⁵⁰.

Pažymėtina, kad Europos Sąjungoje nėra kodifikuotos Europos bendrovių teisės, o valstybės narės ir toliau taiko atskirus bendrovių teisės aktus, kuriuos retkarčiais iš dalies pakeičia, kad jie atitiktų Europos Sąjungos direktyvas ir reglamentus.

Nors valstybėms pačioms palikta teisė reglamentuoti vadovų pareigas, taip pat ir fiduciarines, jos valstybių narių galimai dėl kultūrų, socialinių ir ekonominių skirtumų iš dalies įgyvendinamos skirtingai. Siekiant atskleisti šių pareigų reglamentavimo skirtumus, tolimesniuose skyriuose bus teikiama Anglijos, Vokietijos, Prancūzijos, Suomijos ir Lietuvos bendrovių teisės analizė vadovų fiduciarinių pareigų įgyvendinimo kontekste.

3.1. Lojalumo pareigos fiduciarumas

Fiduciarinių pareigų institutas – tai teisės doktrinos ir teismų kūrinys. Kadangi lojalumo pareiga laikytina viena iš esminių ir pagrindinių bendrovių vadovų fiduciarinių pareigų, o lojalumo principas fiduciariniuose santykiuose laikytinas fundamentaliu⁵¹, aktualu pateikti lojalumo pareigos sampratą ir įgyvendinimą Anglijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Suomijoje ir Lietuvoje.

Lojalumo pareiga ir kitos panašios taisyklės, kuriomis bendrovių vadovai skatinami vengti interesų konflikto, nuo seno pripažįstamos Anglijoje. Kontinentinės Europos valstybėse, tokiose kaip Vokietija, Prancūzija, lojalumo pareiga nėra tokia gaji. Iš anksčiau paminėtų valstybių bendrovių vadovams keliama lojalumo pareiga statutinėje teisėje aiškiai įtvirtinta tik Lietuvoje⁵².

---

⁵⁰ Žr. <https://www.ipe.com/news/esg/european-commission-should-pursue-eu-wide-fiduciary-duty-definition/10013002.article>.

⁵¹ MADISSON, K. Duties and liabilities of company directors under German and Estonian law: a comparative analysis. Riga Graduate School of Law, 2012, p. 12 [žiūrėta: 2017 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.rgsl.edu.lv/uploads/files/7_Karin_Madisson_final.pdf>.

⁵² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.87 straipsnio 2 dalyje bendrovės vadovui nustatyta lojalumo pareiga bendrovės atžvilgiu. Taip pat bendrovės vadovas privalo laikytis konfidencialumo.

Daugelyje analizuojamų valstybių lojalumo pareiga nėra tiesiogiai įvardijama teisės aktuose. Atvirkščiai, pastebimos kitaip lingvistiškai suformuluotos, bet funkcionaliai atitinkančios lojalumą, pareigos. Vis dėlto, bendrai pripažįstama, jog iš bendrovės vadovo lojalumo pareiga reikalauja veikti išimtinai bendrovės interesais, siekti jos sėkmės, nekonkuruoti su bendrove bei vengti interesų konflikto.

Nuo senų laikų Anglijos ir Velso apeliacinis teismas fiduciariniuose santykiuose pagrindine ir vienintele laiko lojalumo pareigą⁵³, pagal kurią fiduciaras turi būti: 1) sąžiningas, 2) nekurti asmeninio pelno iš patikėjimo, 3) nepastatyti savęs į situaciją, kurioje jo pareiga ir interesai galėtų konfliktuoti, 4) neveikti savo ar trečiojo asmens naudai be beneficiaro sutikimo. Tai nebaigtinis fiduciarinių pareigų sąrašas, bet, anot teismo, pakankamas, kad būtų galima suvokti jų prigimtį.

Visgi, iki šios dienos vadovų pareigos yra perkeltos į Anglijos statutinę teisę ir susistemintos 2006 metų Anglijos bendrovių įstatyme (angl. *Companies Act 2006*)⁵⁴. Šio įstatymo 171–177 straipsniuose įtvirtintos septynios pagrindinės vadovų pareigos, paremtos teisingumo principais, susijusiais su fiduciarinėmis pareigomis ir bendrojoje teisėje įtvirtintu aplaidumu. Tai tokios pagrindinės pareigos kaip: 1) neviršyti įgaliojimų; 2) siekti bendrovės sėkmės; 3) priimti nepriklausomus sprendimus; 4) veikti pagrįstai rūpestingai, meistriškai ir uoliai; 5) vengti interesų konflikto; 6) nepriimti naudos iš trečiųjų šalių; 7) deklaruoti savo interesus sudarytuose susitarimuose ir sandoriuose. Šios pareigos, išskyrus pareiga veikti rūpestingai, meistriškai ir uoliai, vadovų turi būti vykdomos atitinkamai kaip fiduciarinės pareigos bendrovės naudai⁵⁵.

Kadangi Anglijos teismai fiduciarine pripažįsta tik lojalumo pareigą, taip pat atsižvelgiant į visų anksčiau paminėtų pareigų, išskyrus veikti pagrįstai rūpestingai, meistriškai ir uoliai, tikslą, jas galima būtų įvardinti kaip Angliškosios fiduciarinės lojalumo pareigos turinį sudarančias vadovų pareigas. Tačiau abejonių kelia tai, kad Anglijos bendrovių įstatymo 172 straipsniu reikalaujama, kad siekdamas bendrovės sėkmės, vadovas atsižvelgtų į jos akcininkų kaip visumos interesus, taip pat turėtų omenyje bendrovės darbuotojų, kreditorių ir trečiųjų asmenų interesus. Toks formulavimas kelia abejonių todėl, kad iš šios normos susidaro įspūdis, kad fiduciarinės pareigos taikomos ir jos akcininkų, kreditorių ir kitų asmenų atžvilgiu. Darytina išvada, kad tai tėra vadovo

---

⁵³ Anglijos ir Velso apeliacinio teismo 1996 m. liepos 24 d. sprendimas byloje *Bristol and West Building Society v. Mothew*.

⁵⁴ 2006 m. Anglijos bendrovių įstatymas (angl. *Company Act 2006*), 2017 m. balandžio 1 d. aktuali redakcija [žiūrėta 2017 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents>>.

⁵⁵ 2006 m. Anglijos bendrovių įstatymo (angl. *Company Act 2006*) 178 straipsnio 2 dalis, 2017 m. balandžio 1 d. aktuali redakcija [žiūrėta 2017 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents>>.

fiduciarinių pareigų bendrovės atžvilgių ir kitų iš deliktų teisės kylančių pareigų konvergencija, nes Anglijos teismai vadovo fiduciarines pareigas pripažįsta tik bendrovės atžvilgiu. Todėl tokia šios normos formuluotė sukelia tam tikrų neaiškų dėl fiduciarinių pareigų apimtį subjektų atžvilgiu.

Antai, Vokietijos teisės doktrinoje ir teismų praktikoje lojalumo pareiga nagrinėtina ir aiškintina trimis skirtingais aspektais:

- 1) lojalumo pareiga siaurąja prasme;
- 2) lojalumas, kaip nekonkuravimo įsipareigojimas⁵⁶;
- 3) lojalumas, kaip konfidencialumo pareiga⁵⁷.

Bendrovės vadovo lojalumas siaurąja prasme apima penkis elgesio standartus. Pirma, bendrovės vadovas be jokių išlygų savo žinias, sugebėjimus ir patirtį turi naudoti išimtinai bendrovės naudai⁵⁸. Antra, Vokietijos teismai draudžia bendrovės vadovui sudaryti sandorius su bendrove, tokiu atveju sprendimų priėmimo teisė pereina stebėtojų tarybai⁵⁹. Trečia, laikomasi pozicijos, kad lojalumo pareiga reguliuoja pačios bendrovės galimybes, todėl pagal bendrovių verslo galimybių doktriną (vok. *Geschäftschancenlehre*), vadovams draudžiama pasinaudoti bendrovių verslo galimybėmis savo naudai⁶⁰. Ketvirta, bendrovės vadovui draudžiama nusavinti bendrovės turimą turtą arba bendrovės resursus naudoti vadovo privačių interesų tenkinimui⁶¹. Ir penkta, vadovams draudžiama priimti bet kokią naudą iš trečiųjų šalių⁶². Bet kurios iš šių pareigų pažeidimas reiškia lojalumo pareigos pažeidimą, dėl kurio bendrovės vadovas privalo atlyginti padarytus nuostolius, o atvejais, kai iš trečiųjų šalių gauna tam tikrą naudą, privalo jos atsisakyti.

Anot Frankfurto Apeliacinio teismo, Vokietijos Federacinės Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 88 straipsnis, kuriame nustatyta bendrovės vadovo pareiga nekonkuruoti su bendrove, taip pat yra lojalumo pareigos išraiška⁶³. Pastaroji atlieka tris skirtingas funkcijas:

- 1) draudžia vadovui vykdyti kitą komercinę veiklą be stebėtojų tarybos sutikimo;

---

⁵⁶ Bendrovės vadovo pareiga nekonkuruoti su bendrove įtvirtinta 1965 m. rugsėjo 6 d. Vokietijos Federacinės Respublikos akcinių bendrovių įstatymo (vok. *Aktiengesetz*) 88 straipsnyje [žiūrėta 2017 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.gesetze-im-internet.de/aktg/>>.

⁵⁷ Bendrovės vadovo konfidencialumo pareiga Vokietijoje įtvirtinta 1965 m. rugsėjo 6 d. Vokietijos Federacinės Respublikos akcinių bendrovių įstatymo (vok. *Aktiengesetz*) 93 straipsnio 1 dalies 3 sakinyje [žiūrėta 2017 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://dejure.org/gesetze/AktG/93.html>>.

⁵⁸ SPINDLER, G., *et al. Kommentar zum Aktiengesetz: AktG*. 2nd edition, Munich, 2010, p. 128.

⁵⁹ Pažymėtina, jog Vokietijoje privaloma dvipakopė valdymo sistema, todėl vykdančysis direktorius priskiriamas valdybai, o nevykdantieji direktoriai sudaro stebėtojų tarybą.

⁶⁰ Ibid. 58, p. 137.

⁶¹ Ibid., p. 153.

⁶² Ibid., p. 155.

⁶³ Frankfurto apeliacinio teismo 1999 m. lapkričio 5 d. sprendimas byloje Nr. 10 U 257/98.

2) draudžia vadovui sudaryti bendrovės verslo krypties sandorius savo nuožiūra ar trečiųjų asmenų naudai;

3) draudžia vadovui užimti vadovaujančias pareigas, taip pat būti vadovaujančiuoju partneriu kitoje bendrovėje be stebėtojų tarybos sutikimo; U. Hüffer teigimu, praktikoje šis draudimas nelabai veiksmingas, kadangi vadovams leidžiama būti stebėtojų tarybos nariais ar akcininkais tol, kol jie neturi jokių su valdymu susijusių įsipareigojimų⁶⁴.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Vokietijos bendrovių teisėje įtvirtinta konfidencialumo pareiga taip pat priskirtina prie lojalumo pareigos turinio. Vokietijos Federacinės Respublikos akcinių bendrovių (AktG) 93 straipsnio 1 dalies 3 sakinyje įtvirtinta nuostata, pagal kurią iš vadovų reikalaujama neatskleisti bendrovės konfidencialios informacijos ir jos verslo paslapčių. Vis dėlto, teisės akte plačiau nedetalizuojama, kokia informacija laikytina konfidencialia ir verslo paslaptimi. Tačiau, dar 1935 metais Vokietijos Imperijos teismas (vok. *Reichsgericht*)⁶⁵, kurio poziciją 1976 metais pakartojo Vokietijos Aukščiausiasis Teismas (vok. *Bundesgerichtshof*)⁶⁶, išaiškino, kad verslo paslaptys – tai faktai, kurie yra arba turėtų būti laikomi konfidencialiais dėl objektyvios būtinybės jų neatskleisti. Pažymėtina, kad bendrovės vadovas, anot Vokietijos Aukščiausiojo Teismo, nebus laikomas pažeidęs minėtą konfidencialumo pareigą, o kartu ir lojalumo pareigą, jeigu konfidencialią informaciją atskleidė kitiems valdybos nariams⁶⁷.

Visos Vokietijoje vadovui taikytinos pareigos, kaip matyti, išimtinai susijusios su bendrove, tai reiškia, kad bendrovės vadovas skatinamas veikti bendrovės interesais. Todėl darytina išvada, kad Vokietijoje vadovo lojalumo pareiga taikytina išimtinai tik bendrovės atžvilgiu.

Vis dėlto, kiek kitaip vadovo lojalumo pareiga įgyvendinama Prancūzijoje. Čia svarbu atkreipti dėmesį, jog Prancūzijos bendrovių teisė pripažįsta vadovo lojalumo pareigą ir jos akcininkų atžvilgiu.

Bendrovės vadovo pareiga veikti geriausiai bendrovės interesais įtvirtinta Prancūzijos Respublikos civilinio kodekso 1848 straipsnyje⁶⁸, tačiau teisės aktas nepaaiškina „geriausių bendrovės interesų“ termino, todėl teismų ši koncepcija aiškinama labai plačiai. Pagal formuojamą Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo (pranc. *Cour de Cassation*) praktiką, bendrovės vadovams taikoma lojalumo pareiga yra bene plačiausios

⁶⁴ HÜFFER, U. *Aktiengesetz*. C.H.Beck; Auflage: 9., Munich, 2010, p. 4.

⁶⁵ Vokietijos Imperijos Teismo 1935 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje Nr. II 128/35.

⁶⁶ Vokietijos Aukščiausiojo Teismo 1976 m. birželio 5 d. sprendimas byloje Nr. II ZR 156/73.

⁶⁷ Vokietijos Aukščiausiojo Teismo 1997 m. kovo 6 d. sprendimas byloje Nr. II ZB 4/96.

⁶⁸ DEVOGNE, C. *Directors' duties and liability in France*. LSE Enterprise, 2013, p. A 298.

apimties⁶⁹. Teismas pripažįsta, jog vykdant lojalumo pareigą, iš bendrovės vadovo reikalaujama veikti geriausiai bendrovės interesais ir neatskleisti su bendrove susijusios informacijos, tačiau, priklausomai nuo bylos faktų, bendrovės interesus teismas linkęs interpretuoti trimis skirtingais aspektais. Vienais atvejais atsižvelgiama į įmonės kaip visumos interesus, kitais tik į bendrovės kaip juridinio asmens interesus, dar kitais ir į akcininkų interesus⁷⁰.

Panaši situacija pastebima ir Suomijoje, kur taip pat pripažįstama, kad lojalumu iš bendrovės vadovo reikalaujama veikti bendrovės ir jos akcininkų interesais. Tačiau vadovo lojalumo pareigos apimtis kiek skiriasi nuo tos, kuri įtvirtinta Prancūzijoje.

Antai, Prancūzijos teismai pripažįsta bendrovės vadovo lojalumo pareigą akcininkų atžvilgiu, tik tais atvejais, kuomet bendrovės vadovas veikia santykiyje su akcininku, kai pastarasis ketina perleisti savo akcijas⁷¹. Tuo tarpu Suomijoje veikimas bendrovės akcininkų interesais kildinamas iš Suomijos Respublikos bendrovių įstatyme⁷² įtvirtinto bendrovės tikslo siekti jos akcininkų naudos, jei įstatuose nenustatyta kitaip. Todėl Suomijoje bendrovės vadovas privalo veikti lojaliai akcininkų interesais, tačiau ne pavienių, o kaip visumos. Tai reiškia, kad bendrovės vadovas priimdamas su bendrovės veikla susijusius sprendimus privalo visuomet turėti omenyje ir bendrovės akcininkų, kaip visumos, interesus.

Lietuvoje vadovo fiduciarinę lojalumo pareigą reglamentuoja Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.87 straipsnio 2 dalis, kuri nustato, kad bendrovės vadovas turi būti lojalus juridiniam asmeniui ir laikytis konfidencialumo. Detaliau teisės norma lojalumo pareigos nepaaiškina, palikdama tai teismų praktikai ir doktrinai. Bendrovės vadovo lojalumo pareigą konkretina atskiros pareigos, įtvirtintos Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse (toliau – CK) ir Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme (toliau – ABĮ): pareiga laikytis konfidencialumo (CK 2.87 straipsnio 2 dalis), vengti interesų konflikto (CK 2.87 straipsnio 3 dalis), pranešti apie interesų konfliktą (CK 2.87 straipsnio 5 dalis; ABĮ 19 straipsnio 9 dalis), pareiga nepainioti turto, nesinaudoti bendrovės galimybėmis (CK 2.87

---

⁶⁹ Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo 1996 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *D. Schmidt and N. Dion*; Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo 1999 m. lapkričio 16 d. sprendimas byloje *CA Montpellier*; Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. gegužės 12 d. sprendimas byloje *J. Caussain*. Šiose bylose teismas konstatavo, kad bendrovės vadovas pažeidė lojalumo pareigą arba bendrovės, arba jos akcininkų atžvilgiu.

⁷⁰ *Ibid.* 68.

⁷¹ Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *H. Lécuyer* Nr. 05-12024.

⁷² 2006 m. rugsėjo 1 d. Suomijos Respublikos ribotos atsakomybės bendrovių įstatymas, 2012 metų vertimas [žiūrėta 2017 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2006/en20060624.pdf>>.

straipsnio 4 dalis) bei pareiga informuoti apie sandorių sudarymą su juridiniu asmeniu, kurio vadovas jis yra (CK 2.87 straipsnio 6 dalis).

Dar 2002 metais Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje iš bylų⁷³ pripažino, kad įmonę ir administracijos vadovą sieja pasitikėjimo (fiduciariniai) santykiai. Tai reiškia, kad įmonės administracijos vadovas privalo *ex officio* veikti išimtinai įmonės interesais. Administracijos vadovui keliami lojalumo pareiga (angl. *duty of loyalty*). Byloje teismas nurodė, kad įmonės vadovas atstovauja bendrovę, atsako už įmonės kasdienės veiklos organizavimą. Jis turi veikti išimtinai įmonės interesais, veikti rūpestingai, sąžiningai, atidžiai, kvalifikuotai bei daryti viską, kas nuo jo priklauso, kad jo vadovaujama įmonė veiktų pagal įstatymus ir kitus teisės aktus.

Iš tokio teismo išaiškinimo susidaro įspūdis, jog lojalumo pareigą teismas aiškino panašiai kaip pastaroji suprantama Anglijos jurisdikcijoje, kuomet lojalumo pareiga išskiriama kaip kartinė vadovo pareiga bendrovės atžvilgiu. Tačiau žvelgiant atidžiau, pastebėtina, kad sąžiningumą, rūpestingumą, atidumą ir kvalifikuotumą teismas taip pat laiko fiduciarinių pareigų elementais, nors fiduciarinių pareigų tikslas, kaip minėta anksčiau, visai kitoks.

Štai kitoje, 2016 metų nutartyje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas⁷⁴ nurodė, kad lojalumo pareiga reiškia, kad juridinio asmens valdymo organo narys privalo veikti bendrovės ir jos akcininkų naudai, vengti situacijos, kai jo asmeniniai interesai prieštarauja ar gali prieštarauti juridinio asmens interesams, taip pat negali naudoti juridinio asmens turto asmeninei naudai ar naudai trečiajam asmeniui gauti be juridinio asmens dalyvių sutikimo. Iš šio išaiškinimo darytina išvada, kad Lietuvos teismai taip pat vadovo fiduciarinę lojalumo pareigą sieja tiek su bendrove, tiek su jos akcininkais. Nors kitose nutartyse teismas teigia, kad vadovas privalo veikti išimtinai bendrovės interesais⁷⁵. Teismas aiškina, kad veikimo bendrovės interesais pareigos turinys priklauso nuo finansinės bendrovės padėties⁷⁶. Jei bendrovės valdymo organai nevykdo savo pareigų mokiai įmonei, žalos atlyginimo ieškinį dėl CK 2.87 straipsnio pažeidimo jiems gali reikšti tik pati bendrovė ir jos akcininkai išvestiniais ieškiniiais, kadangi pažeisdamas bendrovės interesą valdymo organo narys pažeidžia bendrą visų akcininkų interesą, kuriam atstovauja bendrovė. Akivaizdu, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pripažįstama, kad

---

⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2002 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje L. B. v. ADB „Snoro garantas“ ir AB bankas „Snoras“, Nr. 3K-3-880/2002.

⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Vilindigas“ v. A. B., bylos Nr. 3K-3-64-248/2016.

⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-234/2013.

⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-166-421/2015.

veikiant bendrovės interesais, turi būti atsižvelgiama ir į jos akcininkų kaip visumos interesus.

Kaip matyti iš atlikto tyrimo, lojalumo pareiga, nors ir nedramatiškai, tačiau tarp valstybių narių aiškinama skirtingai. Vienose valstybėse bendrovės vadovas turi lojalumo pareigą išimtinai bendrovės, kitose pavienių jos akcininkų, dar kitose akcininkų kaip visumos, atžvilgiu. Vis dėlto, fiduciarinių pareigų kontekste kritikuotinas tiesioginis vadovo fiduciarinės lojalumo pareigos taikymas bendrovės akcininkų, kreditorių ar kitų asmenų atžvilgiu, nes esminis fiduciarinės lojalumo pareigos tikslas – užkirsti kelią bendrovės vadovui tenkinti asmeninius ir trečiųjų šalių interesus bendrovės sąskaita. Kaip matyti, tarp valstybių narių nėra aiškios ir bendros fiduciarinės lojalumo pareigos koncepcijos, o tai sukelia daug painiavos. Taip pat nevienodas lojalumo pareigos aiškinimas tarp valstybių narių lemia ir nevienodą akcininkų, kreditorių padėtį. Akivaizdu, kad tarp Europos Sąjungos valstybių narių nėra aiškaus požiūrio, kieno atžvilgiu vadovų fiduciarinės pareigos turi būti įgyvendinamos, t. y. valstybės narės skirtingai traktuoja vadovų fiduciarines pareigas veikti bendrovės ar akcininkų interesais, taip pat kai kuriose šalyse iš viso vengiama vartoti fiduciarinių pareigų terminą, kalbant apie bendrovių vadovų pareigas. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, jog egzistuoja pakankamas pagrindas harmonizuoti vadovų fiduciarines pareigas Europos Sąjungos mastu, siekiant aiškiai apibrėžti šių pareigų turinį bei subjektų ratą.

3.2. Rūpestingumas kaip fiduciarinės pareigos standartas

Tam tikrose situacijose asmenys turi ir rūpestingumo pareigą kitų atžvilgiu. Ne paslaptis, jog daugelyje valstybių, valdant bendroves, iš jų vadovų reikalaujama veikti rūpestingai. Anot R. Greičiaus, rūpestingumas kitose valstybėse, pavyzdžiui, Lietuvoje, atitinka protingumo pareigą.

Teisinių terminų žodyne⁷⁷ rūpestingumo pareiga aiškinama kaip teisinis įsipareigojimas elgtis pagrįstai rūpestingai vengiant sukelti žalos. Šia pareiga siekiama užtikrinti, kad vadovai skirtų pakankamai laiko, rūpesčio ir stropumo, veiktu protingai ir nesukeltų įmonei žalos. Akivaizdu, kad asmens veiksmai, kuriais pažeidžiamas rūpestingumas, yra neatitinkantys moralaus, galimai atidaus, atsargaus elgesio principo, įstatymų įvardijami kaip neatsargumas. Deliktų teisėje vien neatsargumas, pasireiškiantis tiek veikimu, tiek neveikimu, nėra pakankamas pagrindas kilti civilinei atsakomybei. Dėl

---

⁷⁷ MARTIN, A. E. *A dictionary of Law*. Oxford University Press, Oxford, 2003, p. 165. [Žiūrėta: 2017 m. balandžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.fd.unl.pt/docentes_docs/ma/wks_MA_21613.pdf>.

neatsargumo atsakomybė kyla tik tuomet, kai asmuo, turėjęs pareigą veikti rūpestingai, jos neįvykdė ir taip sukėlė žalos. Toks asmuo pripažįstamas kaltu, jeigu pažeisdamas rūpestingumo pareigą sukėlė žalos, o tarp rūpestingumo pareigos pažeidimo ir žalos yra priežastinis ryšys.

CK 6.246 straipsnyje nustatyta, kad civilinė atsakomybė atsiranda neįvykdžius įstatymuose ar sutartyje nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus veiksmus, kuriuos įstatymai ar sutartis draudžia atlikti (neteisėtas veikimas), arba pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Laikoma, kad asmuo kaltas, jeigu atsižvelgiant į prievolės esmę bei kitas aplinkybes jis nebuvo tiek rūpestingas ir apdairus, kiek atitinkamomis sąlygomis buvo būtina.

Vis dėlto, paskirose Europos valstybėse rūpestingumo pareiga bendrovių teisėje suprantama ir aiškinama nevienodai. Štai Lietuvoje teismai vadovui nustatytą rūpestingumo pareigą linkę laikyti fiduciarine, kadangi pastaroji įtvirtinta Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.87 straipsnyje, kuriame, anot teismo, išvardintos vadovų fiduciarinės pareigos. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje iš bylų⁷⁸ pasisakė, kad bendrovės vadovas turi įstatymuose įtvirtintas ir fiduciarines pareigas bendrovei – rūpestingumo (CK 2.87 straipsnio 1 dalis) ir lojalumo (CK 2.87 straipsnio 2–6 dalys), ir atsakomybę už šių pareigų nevykdymą ar netinkamą vykdymą, ir pareigą visiškai atlyginti dėl to įmonei padarytą žalą, kuri įtvirtina CK 2.87 straipsnio 7 dalyje. Anot teismo, vadovą ir jo vadovaujamą įmonę sieja fiduciariniai santykiai, todėl nuo pat tapimo bendrovės vadovu momento vadovas turi elgtis rūpestingai, atidžiai ir apdairiai. Ar vadovas konkrečiu atveju šią pareigą įvykdė, nustatoma pagal tam tikrus objektyvius elgesio standartus – rūpestingo, apdairaus, protingo vadovo elgesio matą⁷⁹.

Kitoje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakydamas dėl įmonės vadovo rūpestingumo pareigos turinio, nurodė, kad vadovo rūpestingumo pareiga visų pirma nustato teisėto elgesio reikalavimą, kad paties vadovo elgesys nepažeistų imperatyviųjų teisės normų, be to, vadovas privalo prižiūrėti, kad ir įmonės veikla būtų teisėta: vadovas privalo dirbti rūpestingai ir kvalifikuotai bei daryti viską, kas nuo jo priklauso, kad jo vadovaujama įmonė veiktų pagal įstatymus ir kitus teisės aktus. Įmonės vadovas taip pat

---

⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-298-701/2016.

⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-220-916/2015; 2006 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje K. J. J. v. J. B. ir kt., bylos Nr. 3K-7-266/2006; 2012 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Panevėžio spaustuvė“ v. R. Š. ir kt., bylos Nr. 3K-3-19/2012; 2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Star 1 Airlines“ v. M. L., bylos Nr. 3K-3-244/2014

privalo rūpintis, kad įmonė laikytųsi įstatymų, nustatytų savo veiklos apribojimų⁸⁰, o prieš priimdama sprendimą vadovas būtų pakankamai susipažinęs su visa reikiama informacija⁸¹.

Akivaizdu, kad vadovo rūpestingumo pareigos turinį teismas aiškino per deliktų teisėje įtvirtintą neatsargumo sąvoką ir visiškai jos nesiejo su kylančia rizika bendrovės vadovui veikti nelojaliai. Todėl iš esmės toks teismo rūpestingumo pareigos išaiškinimas neatitinka fiduciarinių pareigų paskirties, o tai tik patvirtina, kad rūpestingumas turėtų būti laikomas ne fiduciarine, o profesine pareiga, kuri neturi nieko bendro su fiduciarumu. Tai patvirtina ir Lietuvos teisės doktrina, kurioje nurodoma, kad protingumas ir sąžiningumas, kaip juridinio asmens ir kitų jo narių atžvilgiu numatyta pareiga, nustatoma įgyvendinant bendruosius civilinių teisinių santykių reguliavimo principus⁸².

Lietuvos teismų praktikoje, vertinant vadovo protingumo pareigos pažeidimą, taikomas objektyvaus elgesio standartas, kuris reiškia, kad valdymo organo narys savo veikloje turi atitikti objektyvius rūpestingo ir kvalifikuoto verslininko kriterijus, o jo subjektyvios savybės konkrečios bylos aplinkybėmis gali šį standartą padaryti tik aukštesnį (pavyzdžiui, jei vadovas turi specialiųjų žinių, rūpestingumo pareiga reikalauja, kad šios žinios būtų panaudotos priimant verslo sprendimą). Anot Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, ar įmonės vadovas konkrečiu atveju rūpestingumo pareigą įvykdė, nustatoma pagal tam tikrus objektyvius elgesio standartus – rūpestingo, apdairaus, protingo vadovo elgesio matą⁸³.

Vokietijoje, pasak F. De las Cuevas⁸⁴, bendrovės vadovas turi fiduciarinę rūpestingumo pareigą bendrovės atžvilgiu, kuri įtvirtinta Vokietijos Federacinės Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 93 straipsnio 1 dalyje. To paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad akcinės bendrovės vadovas turi pareigą veikti kaip protingas verslininkas⁸⁵. Protingo verslininko standartas reiškia, kad vadovas turi veikti ne kaip paprastas verslininkas, tačiau suvokdamas, kad vadovauja juridiniam asmeniui⁸⁶. Vokietijos akcinių

---

⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-220-916/2015; 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-54-701/2017.

⁸¹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-429-313/2015. *Teismų praktika*. 2015, Nr. 44.

⁸² Bakanas, A. *Et al. Antroji knyga „Asmenys“*. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras, Justitia, Vilnius, 2002, p. 192-193.

⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. gegužės 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-266/2006. *Teismų praktika*. 2006, Nr. 26; 2011 m. kovo 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-130/2011. *Teismų praktika*. 2011, Nr. 35; 2014 m. sausio 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-124/2014. *Teismų praktika*. 2014, Nr. 41.

⁸⁴ DE LAS CUEVAS, F. *Company directors*. Sweet & Maxwell, p. 194.

⁸⁵ Vokietijos Federacinės Respublikos akcinių bendrovių (vok. *Aktiengesetz*) 93 straipsnio 2 dalis [žiūrėta 2017 m. kovo 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.gesetze-im-internet.de/aktg/_93.html>.

⁸⁶ *Ibid.* 15, p 136.

bendrovių įstatymo 93 straipsnis nurodo, kad vadovo netinkamumas ir jo patirties stoka, nėra pagrindas atleisti jį nuo atsakomybės. Taigi, kaip matyti, Vokietijoje bendrovių vadovams taikomas ne protingo asmens standartas, o protingo verslininko elgesio modelis. Pažymėtina, kad vadovo atsakomybės ribos negali būti susiaurintos bendrovės įstatais ar bendrovės sutartimi su direktoriumi, kadangi Vokietijos akcinių bendrovių įstatymo 93 straipsnio 2 dalis yra *ius cogens* norma⁸⁷. Tai išplaukia iš to paties įstatymo 23 straipsnio 5 dalyje įtvirtinto riboto sutarties laisvės principo⁸⁸. Vis dėlto, atsakomybė netaikoma tuo atveju, jeigu veiksmas, sukėjęs žalą, buvo paremtas priimtu sprendimu, kurį patvirtino bendrovės visuotinis akcininkų susirinkimas⁸⁹. Tačiau, jeigu keliamas vadovo atsakomybės klausimas, įrodinėjimo našta tenka pačiam bendrovės vadovui, o pareigos pažeidimas vertinamas tik pagal objektyvius kriterijus.

Prancūzijoje taip pat pripažįstama, kad bendrovės vadovas privalo veikti rūpestingai, tačiau teisės aktai nepateikia rūpestingumo pareigos apibrėžimo⁹⁰. Vis dėlto, Prancūzijoje taikant rūpestingumo principą atsižvelgiama ir į pačios bendrovės dydį. Pavyzdžiui, akcinių bendrovių vadovams taikomas žymiai aukštesnis rūpestingumo standartas, nei mažos, dažnai šeimos verslo, bendrovės vadovui⁹¹. Rūpestingumo pareigos pažeidimas Prancūzijos teismų vertinamas tik pagal objektyvų standartą, tačiau jei bendrovės vadovo žinios ir patirtis yra didelė, į tai atsižvelgiama ir taikomas griežtesnis objektyvusis rūpestingumo standartas⁹².

Štai Anglijoje vadovui keliamą rūpestingumo pareigą nelaikoma fiduciarine. Nors Anglijos bendrovių įstatymo 174 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad bendrovės vadovas privalo veikti pagrįstai rūpestingai, meistriškai ir uoliai, visgi to paties įstatymo 178 straipsnio, nustatančio civilinę atsakomybę už pareigų pažeidimą, 2 dalyje aiškiai nurodyta, kad rūpestingumas nėra aiškinamas ir taikomas kaip fiduciarinė pareiga. Pagal kilmę, vadovo rūpestingumo pareiga Anglijoje kildinama iš deliktų teisėje įtvirtinto neatsargumo, todėl atsakomybė už šios pareigos pažeidimą siauresnė nei už fiduciarinės pareigos pažeidimą. Kadangi rūpestingumo pareiga siejama su deliktų teisės neatsargumu, šios pareigos pažeidimą Anglijoje turi įrodyti ieškovas, t. y. jis turi įrodyti, kad vadovas turėjo pareigą veikti rūpestingai, bet jos nevykdė, kad jo nerūpestingumas sukėlė žalą ir kad tarp vadovo veiksmų ir žalos yra priežastinis ryšys.

⁸⁷ Klapstein, V. *Directors' duties and liability in Germany*. LSE Enterprise, 2013, p. A 344.

⁸⁸ Vokietijos Federacinės Respublikos akcinių bendrovių (vok. *Aktiengesetz*) 23 straipsnio 5 dalis [žiūrėta 2017 m. kovo 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.gesetze-im-internet.de/aktg/__23.html>.

⁸⁹ Ibid. 80, 93 straipsnio 4 dalis [žiūrėta 2017 m. kovo 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.gesetze-im-internet.de/aktg/__93.html>.

⁹⁰ Ibid. 3, p. 76.

⁹¹ Ibid. p. 82.

⁹² Ibid.

Anglijos bendrovių įstatymo 174 straipsnio 2 dalyje pateikiamas ir rūpestingumo pareigos turinys. Pirma, nurodoma, kad tai reiškia tokį rūpestingumą, meistriškumą ir uolumą, kaip elgtųsi pagrįstai stropus žmogus su turimais įgūdžiais, žiniomis ir patirtimi, kurių pagrįstai tikimasi iš direktoriaus funkcijas einančio asmens santykiyje su bendrove. Antra, atsižvelgiama į konkrečias žinias, įgūdžius ir patirtį, kurią vadovas turi. Kaip jau minėta anksčiau, pati statutinė teisė aiškiai nelaiko rūpestingumo pareigos fiduciarine ir pastarąją kildina iš deliktų teisės neatsargumo, tačiau, kaip matyti, Anglijoje rūpestingumas vertinamas tiek subjektyviu, tiek objektyviu aspektais. Tai, kad bendrovės vadovas turi diskreciją veikti bendrovės vardu ir privalo įgyvendinti *bone fides*, kas mano esant geriausią bendrovės interesams, pirmą kartą paminėjo Anglijos ir Velso apeliacinis teismas byloje *Re Smith & Fawcett Ltd*⁹³, kurioje pasakė, jog sąžiningumo pareigos vertinimas yra subjektyvus dalykas ir direktoriai turi laikytis *bone fides* pareigos kaip jie, o ne teismas mano esant geriausia bendrovei. Šioje dalyje aktualus frazės „jo manymu, sąžiningai“ (angl. *considers, in good faith*) išaiškinimas. Anot John Davies, tai reiškia, kad tol, kol vadovai veikia dorai (sąžiningai) ir atsakingai, jie turi teisę nuspręsti, kaip ir kokius sprendimus priimti⁹⁴. Tai patvirtina ir teismo minėtoje byloje išsakyta pozicija, kad sąžiningumo pareigos vertinimas yra subjektyvus dalykas ir direktoriai turi laikytis *bone fides* pareigos kaip jie, o ne teismas mano esant geriausia bendrovei. Visgi, ankstesnės Anglijos teisės akademikų diskusijos ir viltys dėl objektyvaus sąžiningumo pareigos požymio tolimesnio sėkmingo taikymo nepaisant to, kad Anglijos bendrovių teisės akte kuri laiką buvo įtvirtintas tik subjektyvusis sąžiningumo pareigos požymis, pasitvirtino. Šiandien, Anglijoje, bendrovės vadovo pareiga veikti sąžiningai vertinama tiek pagal subjektyvius, tiek pagal objektyvius kriterijus. Subjektyvusis kriterijus iš esmės išliko nepakitęs, o objektyvusis rūpestingumo pareigos testas numato bendrą žinių, įgūdžių ir patirties reikalavimą, kurio pagrįstai galima tikėtis iš asmens, einančio direktoriaus pareigas, santykiyje su bendrove.

Suomijos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 1 skyriaus 8 pastraipoje nustatyta, kad bendrovės vadovas turi veikti rūpestingai ir siekti bendrovės sėkmės⁹⁵. To paties įstatymo 22 skyriaus 1 pastraipos 1 punkte nustatyta, kad vadovas atsako už nuostolius bendrovei, kuriuos sukėlė pažeisdamas 1 skyriaus 8 pastraipoje nustatytą rūpestingumo pareigą tyčia ar dėl neatsargumo. Dar prieš priimant naujos redakcijos Suomijos bendrovių

---

⁹³ Anglijos ir Velso apeliacinio teismo 1942 metų sprendimas byloje *Re Smith & Fawcett Ltd*, Ch 304.

⁹⁴ DAVIES, J. *A guide to directors' responsibilities under the Companies Act 2006*. Certified Accountants Educational Trust, July 2007, p. 34.

⁹⁵ Suomijos Respublikos ribotos atsakomybės akcinių bendrovių įstatymas (angliškas vertimas), 2012 metai. [žiūrėta: 2017 m. balandžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2006/en20060624.pdf>>.

įstatymą, ilgą laiką buvo diskutuota dėl fiduciarinių pareigų apimties. Nors labiau buvo linkstama vadovų santykius su bendrovės prilyginti atstovo ir principalo santykiams, vis dėlto, iš to, kaip suformuluota atsakomybė už rūpestingumo pareigos pažeidimą, darytina išvada, kad Suomijoje rūpestingumo pareiga nelaikytina fiduciarine ir taikoma bei aiškinama panašiai kaip Anglijoje. Tačiau skirtingai nei Anglijoje, vertinant rūpestingumo pareigos pažeidimą, atsižvelgiama tik į objektyviuosius pareigos aspektus.

Kaip matyti, rūpestingumo pareigos vieta teisės sistemose tarp valstybių narių nevienoda. Nors ši pareiga suprantama ir aiškinama panašiai, tačiau vienose valstybėse ji laikoma fiduciarine, kitose ne.

Atsižvelgus į jau anksčiau aptartą fiduciarinių pareigų sampratą ir paskirtį, kyla klausimas, ar rūpestingumo pareiga tikrai gali būti laikoma fiduciarine. Būtų kategoriška teigti, kad ji negali būti laikoma fiduciarine pareiga, kadangi, kaip matyti iš tyrimo vieningos nuomones nėra, tačiau jeigu panagrinėtume rūpestingumo pareigos turinį ir prigimtį, matytume, kad rūpestingumo pareigos ir fiduciarinių pareigų tikslai skiriasi.

Štai 2002 metais Anglijos teismas byloje *Extrasure Travel Insurance Ltd v. Scattergood*⁹⁶ nurodė, kad vien tik asmens nerūpestingumas nereiškia fiduciaro fiduciarinių pareigų pažeidimo. Rūpestingumo pareigos prigimtis skirtinga fiduciarinės pareigos prigimčiai. Teismas išaiškino, kad fiduciarinės pareigos yra susijusios su lojalumu, sąžiningumu beneficiaro atžvilgiu, bet ne su fiduciaro kompetencija. Teisėje išskiriamos fiduciarinės pareigos nuo kitų pareigų, kurias gali turėti fiduciaras. Nors pareigos fiduciarui gali kilti iš sutarties ar įstatymo, tačiau tai nereiškia, kad visos ten nustatytos pareigos bus laikomos fiduciarinėmis. Šiam teismo išaiškinimui pritarė ir R. Flannigan⁹⁷.

Akivaizdu tai, kad nors viena iš bendrovės vadovui keliamų pareigų yra pareiga veikti rūpestingai, tai nereiškia, kad ši pareiga yra išskirtinai fiduciarinė. Juk rūpestingumo pareiga taikoma ir kitiems asmenis, kurių nesieja fiduciariniai santykiai. Sutiktina su L. Ribstein⁹⁸ pozicija, kad rūpestingumo pareigos atsiradimo priežastys yra visiškai kitokios nei fiduciarinės pareigos. Anot jo, asmuo, nepaisant to, ar jam buvo suteikti įgaliojimai, ar ne, vykdydamas tam tikrą užduotį, privalo veikti rūpestingai. Taip pat manytina, kad skiriasi rūpestingumo ir fiduciarinės pareigos tikslai. Kaip aptarta anksčiau, fiduciarinių pareigų institutų siekiama ne tik atlyginti padarytus nuostolius, tačiau ir perduoti gautą

---

⁹⁶ Anglijos ir Velso Aukštesniojo teismo 2002 m. liepos 29 d. sprendimas byloje *Extrasure Travel Insurances Ltd & Another v. Scattergood & Another*, Nr. ER (D) 307.

⁹⁷ FLANNIGAN, R. *The Strict Character of Fiduciary Liability*. New Zealand Law Review, 2006, p. 231. [žiūrėta 2017-04-01]. Prieiga per internetą: <<http://ssrn.com/abstract=940659>>.

⁹⁸ RIBSTEIN, L., E. *Are Partners Fiduciaries?* University of Illinois Law Review, No. 1, 2005, p. 220. [žiūrėta 2017 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=596585>.

naudą beneficiarui, kurią fiduciaras gavo pažeisdamas fiduciarines pareigas. Tuo tarpu esant rūpestingumo pareigos pažeidimui, gali būti reikalaujamas tik žalos atlyginimas.

Apibendrinant tai kas išdėstyta, darytina išvada, kad tarp pasirinktų valstybių narių rūpestingumo pareiga aiškinama ir įgyvendinama skirtingai, nes kai kuriose valstybėse vadovo rūpestingumo pareiga laikytina fiduciarine, o tai sukelia problemą, kad neteisingas šios pareigos traktavimas nepagrįstai išplečia vadovų atsakomybės ribas. Vadovui keliamo rūpestingumo pareiga neturėtų būti laikoma fiduciarine vien todėl, kad ji taikoma lygiagrečiai su kitomis fiduciarinėmis pareigomis, o turėtų būti vertinama kaip profesinė pareiga, atibojant ją nuo fiduciarinių pareigų.

4. VADOVŲ FIDUCIARINIŲ PAREIGŲ HARMONIZAVIMO TENDENCIJOS EUROPOS SAJUNGOJE

Vienas iš Europos Sąjungos tikslų – efektyvi įmonių valdymo sistema. Efektyvus įmonių valdymas sukuria vidaus rinkoje teigiamą visą Europos Sąjungą apimančią verslo aplinką.

Europos Komisijos siekiai harmonizuoti bendrovių valdymą, taip pat ir vadovų fiduciarines pareigas, siekia 1970 metus, kuomet pirmą kartą buvo pristatyta Penktoji bendrovių teisės direktyva (angl. Fifth Company Law Directive), kuri buvo peržiūrėta tris kartus, bet taip ir neįsigaliojo. Intensyviausiai Europos Komisija siekė suvienodinti bendrovių valdymo taisykles išreiškė jos 2003 metais paskelbtame veiksmų plane „Bendrovių teisės modernizavimas ir bendrovių valdymo stiprinimas Europos Sąjungoje“⁹⁹, kuriame komisija siūlė privalomomis ir neprivalomomis priemonėmis pagerinti įmonių efektyvumą, akcininkų ir trečiųjų šalių teises. Vis dėlto, Komisija liko prie pozicijos, kad „švelniosios teisės“ (angl. *soft law*) šaltinis, toks kaip rekomendacijos, adekvačiau išreiškia Europos Sąjungos poreikį tarp valstybių narių nustatyti artimesnius bendrovių valdymo standartus nei įstatyminiai teisės aktai. Yra keletas Europos Sąjungos direktyvų, tokių kaip: vadinamoji Prospekto direktyva¹⁰⁰, Skaidrumo direktyva¹⁰¹, Tarptautinių apskaitos standartų reglamentas¹⁰², Akcininkų teisių direktyva¹⁰³ ir Metinės finansinės atskaitomybės ir konsoliduotos finansinės atskaitomybės audito direktyva¹⁰⁴. Nors visos jos reguliuoja tam tikrus bendrovių valdymo aspektus, tačiau nei viena iš jų tiesiogiai neužsimina apie vadovų pareigas, tuo labiau fiduciarines.

Nors Europos Komisijos naujasis reguliavimas, turėjęs modernizuoti bendrovių teisę ir sustiprinti bendrovių valdymą, buvo priimtas dar prieš pat 2008–2009 metų pasaulio finansų krizę, pastaroji parodė, kad atskiri investiciniai ir komerciniai bankai pernelyg

---

⁹⁹ Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward, COM (2003) 284 final, 2003 m. kovo 21 d.

¹⁰⁰ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2003/71/EB dėl prospekto, kuris turi būti skelbiamas, kai vertybiniai popieriai siūlomi visuomenei ar įtraukiami į prekybos sąrašą, ir iš dalies keičianti Direktyvą 2001/34/EB, Oficialusis leidinys L 345, 2003 m. gruodžio 31 d., p. 64 – 89.

¹⁰¹ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2004/109/EB dėl informacijos apie emitentus, kurių vertybiniais popieriais leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, skaidrumo reikalavimų suderinimo, iš dalies keičianti Direktyvą 2001/34/EB, Oficialusis leidinys L 390, 2004 m. gruodžio 31 d., p. 38.

¹⁰² 2008 m. lapkričio 3 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1126/2008, priimančias tam tikrus tarptautinius apskaitos standartus pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1606/2002, Europos Sąjungos oficialusis leidinys L 320/1, 2008 m. lapkričio 29 d.

¹⁰³ 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (EB) Nr. 2007/36 dėl naudojimosi tam tikromis akcininkų teisėmis bendrovėse, kurių akcijos įtrauktos į prekybą reguliuojamoje rinkoje, Europos Sąjungos oficialusis leidinys L 184/17, 2007 m. liepos 14 d.

¹⁰⁴ 2006 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (EB) Nr. 2006/43, dėl teisės aktų nustatyto metinės finansinės atskaitomybės ir konsoliduotos finansinės atskaitomybės audito, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 78/660/EEB ir 83/349/EEB bei panaikinanti Tarybos direktyvą 84/253/EEB, Europos Sąjungos oficialusis leidinys L 157/87, 2006 m. birželio 9 d.

greitai siekė uždirbti didelius pelnus per mažai dėmesio kreipdami į prisiimamos rizikos koncentraciją, taip pat akcininkai per dažnai palaikė bendrovių vadovų trumpalaikes rizikas ir neatidžiai stebėjo įmones, į kurias investavo, o tai atskleidė nepakankamą ir neefektyvą bendrovių valdymo reguliavimą.

Licencijuotų ir atestuotų apskaitininkų asociacijos techninio vadovo John Davies teigimu, Europai labai svarbu sukurti modernią ir veiksmingą bendrovių teisės ir valdymo sistemą¹⁰⁵. Nors Europos Sąjunga jau nuo seno kreipė dėmesį į bendrovių valdymą ir jo derinimo poreikį visos sąjungos mastu, tačiau tik po minėtos finansų krizės Europos Sąjungoje buvo imtasi aktyvių veiksmų stiprinant bendrovių valdymą ir skiriant daugiau dėmesio vadovų pareigoms, atsižvelgiant į tai, kad tinkamai valdomos bendrovės ilguoju laikotarpiu paprastai yra konkurencingesnės ir tvaresnės.

Nors pastaruoju metu daug dėmesio ir diskusijų sulaukia 2015 metais pirmą kartą viešai pristatytas Europos Komisijos suburtos ekspertų grupės parengtas pirmasis Europos modelinio bendrovių teisės akto (angl. *European Model Company Act*) projektas, tačiau, siekiant apžvelgti vadovų pareigų harmonizavimo tendencijas Europos Sąjungoje, taip pat aktualu išnagrinėti ir Penktosios bendrovių teisės direktyvos paskutinį pasiūlymą.

Atsižvelgiant į minėtas aplinkybes, toliau darbe bus nagrinėjami Penktosios bendrovių teisės direktyvos ir Europos modelinio bendrovių akto projektai bei jų įtaka valstybių narių teisių sistemoms.

4.1. Penktoji bendrovių teisės direktyva

1970-aisiais ir ankstyvaisiais 1980-aisiais vyko intensyvūs debatai dėl pasiūlytos Penktosios bendrovių teisės direktyvos (angl. *Fifth Company Law Directive*), kuria buvo ketinama harmonizuoti keletą viešųjų juridinių asmenų valdymo struktūrų aspektų. Taip pat Penktąja bendrovių teisės direktyva buvo siekiama harmonizuoti valdymo struktūras, vadovų pareigas ir kitus dalykus. Tokio plataus harmonizavimo siūlymo priežastys buvo kelios: pirma, poreikis palengvinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą ir investavimą, antra, siekis padidinti bendrovių darbuotojų poveikį jų bendrovių valdymui.

Minėta direktyva buvo peržiūrėta tris kartus, vis dėlto nei vienas peržiūrėjimas taip ir nedavė tokių rezultatų, kad Penktoji bendrovių teisės direktyva būtų priimta.

---

¹⁰⁵ BERKER, R. *Et al. Guide to Directors' Duties and Liabilities*. ecoDa, p. 6 [žiūrėta 2017 m. balandžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwjUncDa84zTAhWBKcWkHcJqDkMQFggiMAE&url=http%3A%2F%2Fila.lu%2FILA%2Fdocuments%2FecoDaGuidetoDirectorsDutiesandLiabilities13623.pdf&usg=AFQjCNFCvrZnuWNCgw8B3JN78ty7C5gUOw&sig2=LXUbL40rCQVUeTPfcplWLw>>.

Analizuojant vadovų fiduciarinių pareigų įgyvendinimą Europos Sąjungoje kaip tokioje, aktualu išanalizuoti paskutinįjį Penktosios bendrovių teisės direktyvos variantą šios temos kontekste¹⁰⁶.

Penktojoje bendrovių teisės direktyvoje tiesiogiai vadovų fiduciarinių pareigų terminas nebuvo minimas. Vis dėlto, tam tikras vadovų pareigas ši direktyva numatė. Pavyzdžiui, direktyvoje nebuvo tiesiogiai numatyta vadovų pareiga būti lojaliam bendrovės atžvilgiu, tačiau direktyvos 3 skyriaus 10A straipsnio 2 dalimi buvo siūloma Europos Sąjungos mastu vadovams numatyti pareigą veikti bendrovės interesais, turint omenyje akcininkų ir darbuotojų interesus. Vadovai savo diskreciją turėjo naudoti teisingai, atsižvelgdami į konfidencialios informacijos rūšį apie bendrovę. Taip pat buvo siūloma, kad ši pareiga saistytų vadovą ir bendrovę, net jei vadovas nebevadovautų bendrovei. Identiškai pareigą buvo siūloma numatyti ir administracijos vadovams direktyvos 4 skyriaus 21Q straipsnio 2 dalimi.

Akivaizdu, kad šiomis pareigomis buvo siekiama, kad bendrovių vadovai būtų lojalūs bendrovei, t. y. veiktų išimtinai bendrovių interesais, o tai savo ruožtu yra ne kas kita, kaip viena iš vadovo fiduciarinės lojalumo pareigos rūšių. Vis dėlto, Penktoji bendrovių teisės direktyva nebuvo labai išsami ir tam tikrų šios pareigos aspektų nedetalizavo. Antai, direktyvoje nepaaiškinamas bendrovės interesų turinys. Būtent dėl šios priežasties manytina, kad harmonizacija nebūtų buvusi greitai įgyvendinta, nes valstybių narių teismai bendrovės interesus ir toliau aiškintų pagal tose teisės sistemose nusistovėjusius principus.

Taip pat pagal siūlytą direktyvą vadovas veikdamas bendrovės interesais būtų turėjęs atsižvelgti į akcininkų ir darbuotojų interesus. Praktikoje gali kilti situacija, kuomet bendrovės ir akcininkų, o tuo labiau darbuotojų interesai gali nesutapti. Pavyzdžiui, bendrovės siekis turimą pelno dalį investuoti į gamybos automatizavimą, tuo tarpu akcininkai siekia bendrovės pelno dalį išsimokėti dividendais, o darbuotojams, gamybos automatizavimas reikštų darbo vietų praradimą. Kyla klausimas, kieno interesai tampa svarbesni? Analizuojama norma atsakymo nepateikia. Aiškinant minėtą normą lingvistiškai galbūt ir galima būtų teigti, kad tokiu atveju pirmiausiai turėtų būti tenkinami bendrovės interesai, nes siūlyta teisės norma juos labiau akcentuoja, tačiau dėl akcininkų ir darbuotojų interesų pirmumo direktyvoje atsakymo nerasime.

Apibendrinant, darytina išvada, kad Penktoji bendrovių teisės direktyva buvo pirmasis siekis Europos Sąjungos lygiu harmonizuoti vadovo fiduciarinę lojalumo pareigą,

---

¹⁰⁶ Pasiūlymas dėl Penktosios bendrovių teisės direktyvos (angl. Proposal for a Fifth Council Directive), 3 versija. [žiūrėta: 2017 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.mhc.ie/fs/doc/companylaw/eu-company-law/5th_proposal_third_revision.pdf>.

kuri dėl tam tikrų priežasčių taip ir nebuvo priimta. Sutiktina su K. E. Sørensen, H., Birkmose ir S. Neville¹⁰⁷. išsakyta pozicija, kad pasiūlymas pasirodė per daug ambicingas ir valstybių narių požiūriai dėl tam tikrų direktyvos nuostatų išsiskyrė, ypatingai dėl darbuotojų atstovavimo bendrovių valdyme¹⁰⁸. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tai buvo Europos Sąjungos siekis harmonizuoti bendrovių valdymą „privalomosios“ teisės šaltiniu, todėl nenuostabu, kad valstybėms narėms, nepavyko rasti bendro kompromiso. Nors siūlomas reglamentavimas nebuvo pakankamai išsamus ir būtų palikęs daug vietos interpretacijoms, darytina prielaida, jog dėl savalaikio šios direktyvos priėmimo Europa būtų išvengusi 2000 metų interneto bendrovių burbulo, taip pat sumažinusi, o galbūt ir išvengusi 2007-2008 metų pasaulinės finansų krizės.

4.2. Europos modelinis bendrovių aktas

Europos modelinis bendrovių aktas (angl. *European Model Company Act*) – tai septynerius metus rengiamas neprivalomas Europos Sąjungos bendrovių teisės aktas, susidedantis iš bendrovių veiklą reglamentuojančių taisyklių ir jų komentarų. Šio akto taikymo sritis – privačių ir viešų ribotos atsakomybės bendrovių veiklos reglamentavimas. Pagrindinis šio akto tikslas – suvienodinti korporatyvinį bendrovių valdymą Europoje, kas leistų sukurti vienodus įmonių veiklos principus visoje Europos Sąjungoje.

Europos Sąjungoje nėra specifinio reguliavimo, kuris apibrėžtų pagrindines vadovų pareigas. Vis dėlto, paskutiniaisiais metais Europos Komisija daug dirbo su bendrovių valdymo problemomis. Ne išimtis ir EMCA, kuris tiesiogiai aktualus ir vadovų pareigų harmonizavimo tematikai.

EMCA 1 skyriaus 2 dalies 11 pastraipoje, reglamentuojančioje direktoriaus lojalumo ir rūpestingumo pareigas, nustatyta, kad bendrovės vadovas (direktorius) turi lojalumo ir rūpestingumo pareigas. Minėto straipsnio komentare aiškinama, kad lojalumas ir rūpestingumas – tai du pagrindiniai vadovų pareigų principai. Iš pirmo žvilgsnio tampa neaišku, kieno atžvilgiu bendrovės vadovas turi lojalumo ir rūpestingumo pareigas. Tačiau šio straipsnio komentare nurodoma, kad pirmiausia, vadovai privalo veikti rūpestingai, kad nesukeltų žalos bendrovei. Antra, lojalumo pareiga reikalauja iš vadovų bendrovės interesus pastatyti pirmiau jo paties interesų. Vis dėlto, nei analizuojamoje pastraipoje, nei jos komentare detalesnis šių pareigų turinys nepateikiamas, o nukreipiama į EMCA 9 skyrių.

---

¹⁰⁷ Ibid. 4, p. 1.

¹⁰⁸ Ibid.

EMCA 9 skyriaus 1 dalies 1 pastraipos 3 punkte numatyta, kad bendrovės vadovas pareigas turėtų turėti bendrovės atžvilgiu. Šio punkto komentare nurodoma, kad vadovai pareigas turi ne individualių asmenų, o bendrovės atžvilgiu. Dėl to tik bendrovė gali reikalauti vykdyti pareigas. Komentare teigiama, kad kitų asmenų teisės ginamos EMCA numatytu išvestiniu ieškiniu¹⁰⁹. Štai EMCA 9 skyriaus 1 dalies 3 pastraipa nurodo, kad bendrovės vadovas privalo veikti pagrįstai rūpestingai, meistriškai ir stropiai¹¹⁰. Šios pastraipos komentare nurodo, kad ši pastraipa įkvėpta Anglijos bendrovių įstatymo 174 straipsnio, kuriame pateikiamas analogiškas rūpestingumo pareigos apibrėžimas¹¹¹.

Vis dėlto, lieka neaišku, ar EMCA įtvirtinta rūpestingumo pareiga laikytina fiduciarine ar ne, t. y. Anglijos bendrovių įstatyme aiškiai nurodyta, kad pareiga veikti rūpestingai, meistriškai ir stropiai nelaikytina fiduciarine, tačiau EMCA dėl tikslaus šios pareigos įgyvendinimo nepasisako. Dar didesnio neaiškumo įneša komentare išsakyta pozicija, kad pagrindinė šios pareigos reikšmė yra normatyvinio standarto taisyklė, kuri būtų plėtojama teismų, o būtent teismų rūpestingumo pareiga tarp valstybių narių plėtojama ne vienodai, t. y. vienos valstybės rūpestingumas laikytinas fiduciarine pareiga, kitose atvirkščiai, kildinamas iš bendrųjų teisės principų, vienos rūpestingumo pareiga vertinama pagal objektyvius standartus, kitose atsižvelgiama ir į subjektyvius standartus. Todėl kyla pagrįsta abejonė, ar palikus valstybių narių teismams patiems spręsti kaip vertinti rūpestingumo pareigos pažeidimus, bus pasiektas norimas šios pareigos harmonizavimo rezultatas Europos Sąjungoje.

EMCA 9 skyriaus 1 dalies 4 pastraipoje pateikiamas lojalumo pareigos apibrėžimas. Nurodoma, kad vadovas turi veikti savo pasirinktu būdu, sąžiningai, kad būtų skatinama bendrovės sėkmė siekiant jos akcininkų kaip visumos naudos. Taip veikdamas vadovas taip pat turi atsižvelgti į tokius faktorius kaip bendrovės darbuotojų, kreditorių interesai, taip pat bendrovės operacijų poveikis bendruomenei ir aplinkai. Iš šio lojalumo pareigos apibrėžimo susidaro įspūdis, jog lojalumo pareiga iš bendrovės vadovo reikalauja veikti ne vien bendrovės interesais, tačiau subjektų ratas yra kur kas platesnis. Todėl akivaizdu, kad EMCA įtvirtinta vadovo pareiga veikti darbuotojų, akcininkų ar kreditorių interesais yra kas kita nei vadovo fiduciarinė pareiga. Toks platus lojalumo pareigos interpretavimas įneša labai daug neaiškumo, nes tampa nebeaiški riba tarp vadovo fiduciarinės lojalumo pareigos veikti bendrovės naudai, tarp bendros lojalumo pareigos veikti kitų asmenų naudai.

---

¹⁰⁹ Ibid., p. 254.

¹¹⁰ Ibid., p. 256.

¹¹¹ Ibid.

Vis dėlto, akivaizdu, kad EMCA kontekste vengiama ne tik vartoti fiduciarinių pareigų terminą, tačiau nepateikiamas ir aiškus šios pareigos turinio apibrėžimas. Taip pat kritikuotinas požiūris suteikti laisvę valstybėms narėms pačioms aiškinti rūpestingumo pareigą, kadangi tai sunkiai padės vienodinti vadovų fiduciarinių pareigų taikymą Europos Sąjungoje, tuo labiau, kad būtent teismų pozicijos dėl fiduciarinių pareigų turinio tarp valstybių narių yra nevienodos.

Apibendrinant reikėtų pasakyti, kad EMCA siekis harmonizuoti visa bendrovių teisę Europos Sąjungos mastu sveikintinas, tačiau vadovų fiduciarinių pareigų kontekste turėtų būti tobulinamas, aiškiai išskiriant fiduciarinę lojalumo pareigą bendrovės atžvilgiu nuo bendrosios lojalumo pareigos kitų asmenų atžvilgiu, taip pat numatant aiškias atsakomybės ribas už šių pareigų pažeidimus.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Fiduciarinių pareigų institutas labai sena privatinės teisės koncepcija, kuri buvo žinoma jau senovės Romoje kaip *fiducia* institutas. Pastarasis buvo taikomas į patikėjimą panašiuose santykiuose, taip pat kaip prievolių užtikrinimo būdas. Visgi, fiduciarinių pareigų institutą konceptualiai pagrindė ir išplėtojo anglosaksų teisė, o kontinentinės teisės valstybės šį institutą perėmė grynai lingvistiškai, visiškai neįsigilindamos į tikrąją jo paskirtį, tik sutapatindamos fiduciarumą su pasitikėjimu. Todėl darytina išvada, kad šio instituto analizei kontinentinės teisės valstybėse turėtų būti skiriama daugiau dėmesio, siekiant tinkamai atskleisti šio instituto reikšmę bei paskirtį, kas leistų teisingai bei tinkamai jį įgyvendinti praktikoje.
2. Tyrimas atskleidė, kad daugumoje valstybių pripažįstama, jog bendrovę ir jos vadovą sieja fiduciariniai santykiai, kuriuose vadovas privalo veikti išimtinai bendrovės atžvilgiu. Visgi, terminas „fiduciarinės pareigos“ dažnai vartojamos neapgalvotai ir taikomas visiems pažeidimams kylantiems iš bendrovės ir jos vadovo santykių. Tai savo ruožtu lemia netinkamą fiduciarinių pareigų individualizavimą, kas rodo, jog daugelyje valstybių šio instituto reikšmė ir paskirtis nėra suprastos. Išnagrinėjus fiduciarinių pareigų reikšmę bei paskirtį, prieita prie išvados, kad vadovų fiduciarinės pareigos kyla dėl vadovo užimamos padėties, kuri suponuoja galimą riziką, kad jis elgsis neįžalniai bendrovės atžvilgiu. Todėl darytina išvada, kad pagrindinis fiduciarinių pareigų tikslas yra atgrasyti nuo neįžalaus elgesio beneficiaro atžvilgiu ir pelnimosi jo sąskaita, o tai atskleidžia poreikį taikyti žymiai platesnę civilinę atsakomybę, kuri ir taikoma už fiduciarinių pareigų pažeidimus.
3. Tyrimas taip pat atskleidė, kad tarp valstybių narių nėra aiškaus ir dominuojančio fiduciarinių pareigų apibrėžimo. Atvirkščiai, nagrinėtų valstybių teisės aktuose fiduciarinės pareigos terminas neįtvirtinamas, o pastebimos kitaip lingvistiškai suformuluotos vadovams keliamos pareigos, atitinkančios fiduciarinių pareigų paskirtį. Taip pat valstybėse narėse pastebėtas ne vienodas fiduciarinių pareigų turinys. Vienos valstybės pripažįsta, kad vadovas turi būti lojalus išimtinai bendrovės atžvilgiu, kitose turi atsižvelgti ir į jos akcinių, darbuotojų ir trečiųjų asmenų interesus. Tai savo ruožtu lemia ne vienodą šių subjektų padėti Europos Sąjungoje. Dėl to darytina išvada, jog yra pakankamas pagrindas harmonizuoti vadovų fiduciarines pareigas Europos Sąjungos mastu. Visgi, siūlytina likti prie pozicijos, kad fiduciarinės pareigos sieja tik bendrovę ir jos vadovą, o kiti asmenys savo teises turėtų ginti kitomis priemonėmis, kaip pavyzdžiui, akcininkai – pareikšdami išvestinį ieškinį.

4. Anglijoje, kaip ir daugelyje kitų valstybių, kertine ir vienintele vadovo fiduciarine pareiga pripažįstama lojalumo pareiga, tačiau esti valstybių, kuriose rūpestingumas taip pat įvardijamas kaip fiduciarinė pareiga. Toks šio instituto taikymas kiritikuotinas, dėl keleto priežasčių. Pirma, rūpestingumo pareiga keliama daugelio profesijų atstovams, kuriems neperduodamas turtas ar galios veikti kito asmens naudai. Antra, rūpestingumo pareiga dažniausiai keliama neapibrėžtam asmenų ratui, kai tuo tarpu fiduciarinės pareigos visuomet yra *inter partes*. Todėl darytina išvada, kad rūpestingumo pareiga, nors ir taikoma greta fiduciarinių pareigų, neturėtų būti įvardijama kaip fiduciarine. Priešingai, siūlytina, rūpestingumo (protingumo) pareigą laikyti išimtinai profesine vadovo pareiga ir taikyti bendrą deliktinę atsakomybę už šios pareigos pažeidimą.
5. Tyrimas atskleidė, kad Europos Sąjungos lygių vadovų pareigas harmonizuoti ketinama jau nuo 1970 metų. Per šį laikotarpį buvo pateikti svarstyti trys Penktosios bendrovių teisės direktyvos variantai, tačiau nei vienas taip ir nebuvo priimtas. Visgi, paskutinio Penktosios bendrovių teisės direktyvos varianto analizė, parodė, kad jau pastaroji ketino įtvirtinti vadovo pareigą veikti bendrovės interesais, turint omenyje akcininkų kaip visumos ir darbuotojų interesus. Visgi darytina išvada, kad minėta teisės norma nebuvo pakankamai išsami, kadangi pastaroji nepaaiškino plačiau „bendrovės interesų“ termino, taip pat neaišku, kieno interesams būtų teikiama pirmenybė.
6. Kita tyrime analizuota Europos Sąjungos iniciatyva – Europos modelinis bendrovių aktas (EMCA). Nors pastarasis taip pat dar derinimo ir diskusijų stadijoje, visgi pastarajame įtvirtinta vadovui keliama lojalumo ir rūpestingumo pareigos. Šiame neprivalomame teisės akte fiduciarinių pareigų terminas taip pat nevartojamas, todėl tai kelia abejonių, ar valstybėms narėms „išsileidus“ į savo teisės sistemas šią iniciatyvą, fiduciarinių pareigų įgyvendinimas Europos Sąjungoje supanašės. Tai leidžia priėti prie išvados, jog EMCA projektas vadovų fiduciarinių pareigų kontekste turėtų būti tobulinamas, nevengiant įtvirtinti fiduciarinės pareigos termino. Siūlytina fiduciarine laikyti tik lojalumo pareigą, o rūpestingumą aiškiai atskirti nuo fiduciarinių pareigų instituto.
7. Tyrimo metu taip pat buvo pastebėta, jog skirtingais laikotarpiais vadovų pareigų harmonizavimas vyko skirtingais būdais. Pirmiausia vadovų pareigas bandyta harmonizuoti „privalomosios“ teisės šaltiniu (Penktąja bendrovių teisės direktyva), o šiomis dienomis harmonizaciją bandomą pasiekti „švelniosios“ teisės šaltiniais.

Darytina išvada, kad dabartinis harmonizacijos būdas bus teigiamas, kadangi Penktoji bendrovių teisės direktyva nebuvo priimta, nes valstybėms narėms nepavyko rasti kompromiso dėl daugelio jos nuostatų. Vykdamas harmonizacija „švelniosios“ teisės šaltiniu, manytina, kad rezultatai bus priešingi, kadangi vienoms valstybėms narėms sėkmingai priėmus naująją EMCA iniciatyvą, kitos valstybės taip pat paseks jų pavyzdžiu.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai:

Lietuvos Respublikos teisės aktai

- 1) Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74–2262.
- 2) Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 64–1914.

Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Jungtinės Karalystės teisės aktai

- 1) Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Jungtinės Karalystės bendrovių įstatymas. 2006, Nr. c. 46, [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents>>.

Vokietijos Federacinės Respublikos teisės aktai

- 1) Vokietijos Federacinės Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. 1965, Nr. BGBI. I S. 1089 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/aktg/gesamt.pdf>>.

Prancūzijos Respublikos teisės aktai

- 1) Prancūzijos civilinis kodeksas. 2013, Nr. 2013-404 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <[file:///C:/Users/Mykolas%20Kirkutis/Desktop/Code_civil_20130701_EN%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Mykolas%20Kirkutis/Desktop/Code_civil_20130701_EN%20(1).pdf)>.

Suomijos Respublikos teisės aktai

- 1) Suomijos Respublikos ribotos atsakomybės bendrovių įstatymas. 2006 (2012 metų vertimas) [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2006/en20060624.pdf>>.

Europos Sąjungos teisės aktai

- 1) 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2003/71/EB dėl prospekto, kuris turi būti skelbiamas, kai vertybiniai popieriai siūlomi visuomenei ar įtraukiami į prekybos sąrašą, ir iš dalies keičianti Direktyvą 2001/34/EB, Oficialusis leidinys L 345, 2003 m. gruodžio 31 d., p. 64–89.

- 2) 2004 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2004/109/EB dėl informacijos apie emitentus, kurių vertybiniais popieriais leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, skaidrumo reikalavimų suderinimo, iš dalies keičianti Direktyvą 2001/34/EB, Oficialus leidinys L 390, 2004 m. gruodžio 31 d.
- 3) 2006 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (EB) Nr. 2006/43, dėl teisės aktų nustatyto metinės finansinės atskaitomybės ir konsoliduotos finansinės atskaitomybės audito, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 78/660/EEB ir 83/349/EEB bei panaikinanti Tarybos direktyvą 84/253/EEB, Europos Sąjungos oficialusis leidinys L 157/87, 2006 m. birželio 9 d.
- 4) 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (EB) Nr. 2007/36 dėl naudojimosi tam tikromis akcininkų teisėmis bendrovėse, kurių akcijos įtrauktos į prekybą reguliuojamoje rinkoje, Europos Sąjungos oficialusis leidinys L 184/17, 2007 m. liepos 14 d.
- 5) 2008 m. lapkričio 3 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1126/2008, priimančias tam tikrus tarptautinius apskaitos standartus pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1606/2002, Europos Sąjungos oficialusis leidinys L 320/1, 2008 m. lapkričio 29 d.

Specialioji literatūra:

Spausdintinės monografijos

- 1) GREIČIUS, Rimgaudas. *Privataus juridinio asmens vadovo fiduciarinės pareigos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007.
- 2) SØRENSEN, K. E., BIRKMOSE, H., NEVILLE, S. *Boards of Directors in European Companies: Reshaping and Harmonising their Organisation and Duties*. „s.l“: Kluwer Law International, 2013.
- 3) FRANKEL, Tamar. *Fiduciary law*. Oxford: Oxford University Press, 2011;
- 4) FRANKEL, Tamar. *Towards Universal Fiduciary Principles*. Boston: Boston University, 2012.
- 5) LONG, George. *A Dictionary of Greek and Roman Antiquities*, London, 1875;
- 6) STEC, P. *Modern Studies in Property Law*. Oxford – Portland Oregon: Hart Publishing, 2003.
- 7) POLLOCK, F. & MAITLAND, F. W. *The history of English law before the time of Edward I*. Indianapolis: Liberty fund, 1898 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m.

- balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <
http://files.libertyfund.org/files/2314/Pollock_1541-02_LFeBk.pdf>.
- 8) MORRIS, S. A. *Historical Inquiry into the Right to Trial by Jury in Complex Civil Litigation*. U. PA. L. REV. 829, 847 & n.95, 1980.
  - 9) HANSMANN, H., MATTEI, U. *The Functions of Trust Law: A Comparative Legal and Economic Analysis*. New York University Law Review, May, 1998, 73 N.Y.U.L. Rev. 434, p. 438-445 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<https://cyber.harvard.edu/trusting/unit5all.html>>.
  - 10) MADISSON, K. *Duties and liabilities of company directors under German and Estonian law: a comparative analysis*. Riga Graduate School of Law, 2012 [interaktyvus]. [žiūrėta: 2017 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.rgsl.edu.lv/uploads/files/7_Karin_Madisson_final.pdf>.
  - 11) SPINDLER, G., et al. *Kommentar zum Aktiengesetz: AktG*. 2nd edition, Munich, 2010.
  - 12) MARTIN, A. E. *A dictionary of Law*. Oxford: Oxford University Press, 2003 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. balandžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.fd.unl.pt/docentes_docs/ma/wks_MA_21613.pdf>.
  - 13) BAKANAS, A. *Et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga „Asmenys“*. Vilnius: Justitia, 2002.
  - 14) DAVIES, J. *A guide to directors' responsibilities under the Companies Act 2006*. UK: Certified Accountants Educational Trust, 2007.

Straipsniai

- 1) DIDŽIULIS, L. Fiduciarinių pareigų instituto kilmė, esmė ir recepcija. *Teisė*, 2014, p. 83–91;
- 2) HELFMAN, T. *Real Property, Probate and Trust Journal*. American Bar Association, Vol. 41, No. 3, 2006, p. 651.
- 3) MAKOVSKI, R. “How Loyal Do I Have to Be?” *Fiduciary Duties of Companies' Directors in English Law* [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.commonlawreview.cz/how-loyal-do-i-have-to-be-fiduciary-duties-of-companies-directors-in-english-law>>.

Elektroniniai dokumentai

- 1) RIBSTEIN, E., L. *Are partners agents?* Illinois Law and Economics Research Papers Series Research Paper No. LE08-004, 2008, p. 13–14 [žiūrėta 2017 m.

- kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1086745.
- 2) DEVOGNE, C. Directors' duties and liability in France. Iš *Annex to Study on Directors duties and liability*. LSE Enterprise, 2013 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/board/2013-study-reports_en.pdf.
  - 3) KLAPPSTEIN, V. Directors' duties and liability in Germany. Iš *Annex to Study on Directors duties and liability*. LSE Enterprise, 2013 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/board/2013-study-reports_en.pdf.
  - 4) DAVIES, J. *A guide to directors' responsibilities under the Companies Act 2006*. „s.l“: Certified Accountants Educational Trust, 2007 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF-technical/business-law/tech-tp-cdd.pdf>.
  - 5) HERMIDA, J. *Convergence of Civil Law and Common Law Contracts in the Space Field* [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 28 d.]. Prieiga per internetą: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiZz-P93I_TAhVjKpoKHU-HCdaQFggeMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.julianhermida.com%2Fdossier%2Fdossierpubhk.pdf&usq=AFQjCNHEaQyeeXJcCx7XdAs_qPY0PhompQ&sig2=jdUh9wVG_6AW9uD4DcjyLw.
  - 6) SMITH, D., G. *The Critical Resource Theory of Fiduciary Duty*. *Vanderbilt Law Review*, 2002, p. 1459 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=339100.
  - 7) FLANNIGAN, R. *The adulteration of fiduciary doctrine in corporate law*. *Law Quarterly Review*, 2006, p. 454 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 11 d.]. Prieiga per internetą: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=928096.
  - 8) FLANNIGAN, R. *The Strict Character of Fiduciary Liability*. *New Zealand Law Review*, 2006, [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://ssrn.com/abstract=940659>.

- 9) RIBSTEIN, L., E. *Are Partners Fiduciaries?* University of Illinois Law Review, No. 1, 2005, [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=596585>.
- 10) BERKER, R. *Et al. Guide to Directors' Duties and Liabilities.* ecoDa, p. 6 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. balandžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwjUncDa84zTAhWBKcWKhCJqDkMQFggiMAE&url=http%3A%2F%2Fila.lu%2FILA%2Fdocuments%2FecoDaGuidetoDirectorsDutiesandLiabilities13623.pdf&usg=AFQjCNFCvrZnuWNCgw8B3JN78ty7C5gUOw&sig2=LXUbl40rCQVUeTPfcplWLw>>.
- 11) SEIPP, D. J., *Early Common Law Fiduciary Duty.* Boston University Law Review, 2011, p. 1015 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. balandžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwiUpPrd3IzTAhXrIpoKHYOSBkMQFgggMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.bu.edu%2Flaw%2Fjournals-archive%2Fbulr%2Fdocuments%2Fseipp.pdf&usg=AFQjCNGgPeqBwOTReau7rZe1GTxYwvcqHQ&sig2=4PtkMApVraBHay-c5RzHSg&cad=rja>>.
- 12) 2003 m. kovo 21 d. Europos Komisijos komunikatas. *Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward*, COM (2003) 284 final [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52003DC0284>>.
- 13) Pasiūlymas dėl Penktosios bendrovių teisės direktyvos (angl. *Proposal for a Fifth Council Directive*), 3 versija. [Žiūrėta 2017 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.mhc.ie/fs/doc/companylaw/eu-company-law/5th_proposal_third_revision.pdf>.
- 14) Europos modelinio bendrovių teisės akto (EMCA) 2015 metų projektas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.commerciallaw.com.ua/attachments/article/96/Final%20Draft%20EMCA%20Code.pdf>>.
- 15) Europos Komisijos iniciatyva atliktas tyrimas „*Study on Directors' Duties and Liability*“, 2013 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwiUpPrd3IzTAhXrIpoKHYOSBkMQFgggMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.commerciallaw.com.ua/attachments/article/96/Final%20Draft%20EMCA%20Code.pdf>>.

d=0ahUKEwiLp_jbr7XSAhUJOJoKHVxSAcYQFggBMAA&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Finternal_market%2Fcompany%2Fdocs%2Fboard%2F2013-study-analysis_en.pdf&usg=AFQjCNEEnXSVNu1TdvCHy0iQtltab9OcCg&sig2=Rw963HiW5mKdVYBO5IS2hw>.

- 16) Europos komisija komunikatas „Europos bendrovių teisės ir įmonių valdymo veiksmų planas. Šiuolaikinė teisinė sistema didesniai akcininkų aktyvumui ir įmonių tvarumui užtikrinti“, COM(2012) 740 galutinis [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwj6-Diy4rTAhWGEiwKHc6CCDwQFggBMAA&url=https%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Ftransparency%2Fregdoc%2Frep%2F1%2F2012%2FLT%2F1-2012-740-LT-F1-1.Pdf&usg=AFQjCNG5mkWm3w1QcXv8XU15AjKY1zitNQ&sig2=kSzo33b9m_cmYNb98DCUqA&cad=rja>.
- 17) Europos Komisijos 2014 metų galutinė ataskaita „*Resource Efficiency and Fiduciary Duties of Investors*“, ENV.F.1/ETU/2014/0002, DG Environment, [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/environment/enveco/resource_efficiency/pdf/FiduciaryDuties.pdf>.

Magistro darbai

- 1) KAKURINAS, O. *Valdybos narių atsakomybė: ypatumai ir teismų praktikos analizė*. Magistro darbas. Mykolo Romerio universitetas, 2014.
- 2) MERKEVIČIUS, K. *Juridinio asmens vadovų civilinė atsakomybė už juridinio asmens prievoles*. Magistro darbas. Mykolo Romerio universitetas, 2013.
- 3) BALKAUSKAITĖ, R. *Bendrovės vadovo civilinė atsakomybė*. Magistro darbas. Mykolo Romerio universitetas, 2011.
- 4) BARZDAITĖ, I. *Ar akcininkai gali apginti savo turtines teises, jei įmonių vadovai nevykdo ar netinkamai vykdo savo pareigas?* Magistro darbas. Vytauto Didžiojo universitetas, 2011.
- 5) ADRIUNAITĖ, R. *Ar bendrovės vadovas turi fiduciarinių pareigų bendrovės kreditoriams?* Magistro darbas. Vytauto Didžiojo universitetas, 2010.

- 6) BUDRIŪNAS, J. *Ar keičiasi įmonės vadovo fiduciarinės pareigos įmonės nemokumo laikotarpyje?* Magistro darbas. Vytauto Didžiojo universitetas, 2010.
- 7) KARAVDINA, J. *Juridinio asmens vadovų turčinės atsakomybės ypatumai.* Magistro darbas. Mykolo Romerio universitetas, 2010.
- 8) KUZMINSKAS, T. *Bendrovės valdymo organų ir bendrijos partnerių fiduciarinės pareigos: lyginamieji aspektai.* Magistro darbas. Vilniaus universitetas, 2010.

Teismų praktika ir kita praktinė medžiaga:

Lietuvos Respublikos teismų praktika

- 1) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2016 m. sausio 8 d. nutartis byloje BUAB „Vilindigas“ v. A. B., bylos Nr. 3K-3-64-248/2016.*
- 2) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-220-916/2015.*
- 3) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija. *2006 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje K. J. J. v. J. B. ir kt., bylos Nr. 3K-7-266/2006.*
- 4) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2012 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Panevėžio spaustuvė“ v. R. Š. ir kt., bylos Nr. 3K-3-19/2012.*
- 5) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-166-421/2015.*
- 6) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Star 1 Airlines“ v. M. L., bylos Nr. 3K-3-244/2014.*
- 7) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. *2002 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje L. B. v. ADB „Snoro garantas“ ir AB bankas „Snoras“, Nr. 3K-3-880/2002.*
- 8) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-220-916/2015.*
- 9) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-54-701/2017.*
- 10) Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. *2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-429-313/2015. Teismų praktika. 2015, Nr. 44.*

- 11) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-266/2006. *Teismų praktika*. 2006, Nr. 26.
- 12) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2011 m. kovo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-130/2011. *Teismų praktika*. 2011, Nr. 35.
- 13) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2014 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-124/2014. *Teismų praktika*. 2014, Nr. 41.
- 14) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-298-701/2016.
- 15) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-234/2013.

Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Jungtinės Karalystės teismų praktika

- 1) Kanclerio teismo 1379 metų sprendimas byloje *Hastynge v. Beverley*, Pasch. 2 Ric. 2, Ames 121, 122 (C. P. 1379)(1379)(C. J. C. P. Belknap).
- 2) Kanclerio teismo 1895 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *George Bray v. John Rawlinson Ford*, [1896] A.C. 44, Lord Halsbury L.C., Lord Watson, Lord Herschell and Lord Shand [žiūrėta 2017 m. kovo 2 d.]. Priega per internetą: <<https://www.scribd.com/doc/66442712/bray-v-ford>>.
- 3) Anglijos ir Velso apeliacinio teismo 1996 m. liepos 24 d. sprendimas byloje *Bristol and West Building Society v. Mothew*.
- 4) Anglijos ir Velso apeliacinio teismo 1942 metų sprendimas byloje *Re Smith & Fawcett Ltd*, Ch 304.
- 5) Anglijos ir Velso Aukštesniojo teismo 2002 m. liepos 29 d. sprendimas byloje *Extrasure Travel Insurances Ltd & Another v. Scattergood & Another*, Nr. ER (D) 307.

Vokietijos Federacinės Respublikos teismų praktika

- 1) Frankfruto Apeliacinio teismo 1999 m. lapkričio 5 d. sprendimas byloje Nr. 10 U 257/98.
- 2) Vokietijos Imperijos Teismo 1935 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje Nr. II 128/35.

- 3) Vokietijos Aukščiausiojo Teismo 1976 m. birželio 5 d. sprendimas byloje Nr. II ZR 156/73.
- 4) Vokietijos Aukščiausiojo Teismo 1997 m. kovo 6 d. sprendimas byloje Nr. II ZB 4/96.

Prancūzijos Respublikos teismų praktika

- 1) Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo 1996 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *D. Schmidt and N. Dion*.
- 2) Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo 1999 m. lapkričio 16 d. sprendimas byloje *CA Montpellier*.
- 3) Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. gegužės 12 d. sprendimas byloje *J. Caussain*.
- 4) Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *H. Lécuyer*, Nr. 05-12024.

SANTRAUKA

„Vadovų fiduciarinių pareigų prigimtis, reikšmė ir įgyvendinimas ES kontekste“

Pagrindinis šio darbo tikslas – atskleisti skirtingą vadovų fiduciarinių pareigų aiškinimą ir įgyvendinimą tarp valstybių narių, taip patvirtinant šių pareigų vienodinimo poreikį Europos Sąjungoje bei įvertinti vadovų fiduciarinių pareigų harmonizavimo tendencijas. Šiuo darbu taip pat siekiama iširti tokių vadovų pareigų kaip lojalumas ir rūpestingumas sampratą bei jų įgyvendinimą, atskleisti jų reglamentavimo skirtumus ir panašumus pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse. Šiuo moksliniu tyrimu siekiama išanalizuoti vadovų fiduciarinių pareigų harmonizavimo tendencijas Europos Sąjungoje.

Pirmoji šio darbo dalis prasideda nuo *fiducia* instituto užuomazgų ir reikšmės apžvalgos senovės Romoje. Šiame skyriuje taip pat apžvelgiamos fiduciarinių pareigų užuomazgos bendrojoje teisėsje, o tiksliau Anglijoje, kadangi fiduciarinių pareigų koncepciją įtvirtino, būtent, Anglijos teismai. Ir galiausiai paaiškinama, kaip šis institutas įsitvirtino kontinentinės teisės jurisdikcijose.

Antroje šio darbo dalyje analizuojama fiduciarinės pareigos reikšmė, atskleidžiama fiduciarinių pareigų paskirtis ir turinys. Pagrindinis šių pareigų tikslas užtikrinti, kad bendrovių vadovai būtų lojalūs ir veiktų jų vadovaujamų bendrovių interesais, o ne savo ar trečiųjų šalių interesais.

Trečioje šio darbo dalyje nagrinėjama vadovo lojalumo pareiga, taip pat pateikiamas atsakymas, kaip ši pareiga įgyvendinama Anglijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Suomijoje ir Lietuvoje. Atskleidžiama, kad minėtų valstybių požiūriai į vadovo lojalumo pareigą ne esmingai, tačiau šiek tiek skiriasi. Taip pat šio darbo dalyje analizuojama ir rūpestingumo pareiga bei kritikuojami tų valstybių teisės doktrinos ir teismų sprendimai, kuriuose rūpestingumas apibrėžiamas kaip fiduciarinė pareiga. Atsižvelgiant į tai, kad rūpestingumo pareiga niekaip nesusijusi su bendrovės vadovo ne lojalumo rizika, ši pareiga turėtų būti interpretuojama kaip profesinė atsakomybė, kylanti iš deliktų teisės. Taip pat prieinama prie išvados, kad nepakankamai efektyvus įmonių valdymas ir nevienoda akcininkų padėtis tarp Europos Sąjungos valstybių narių atskleidžia poreikį harmonizuoti vadovų fiduciarines pareigas visoje Europos Sąjungoje.

Paskutinė, ketvirtoji dalis, susijusi su fiduciarinių pareigų reglamentavimu ir aiškinimu Europos Sąjungos teisės aktuose bei siūlymais harmonizuoti bendrovių valdymą fiduciarinių pareigų kontekste. Joje analizuojamas trečiasis Europos Komisijos siūlymas priimti Penktąją bendrovių teisės direktyvą, taip Europos modelinio bendrovių akto projektas bei šių aktų įtaka tolimesniam fiduciarinių pareigų reglamentavimui Europos Sąjungoje.

SUMMARY

„Nature, Meaning and Implementation of Executive Fiduciary Duties in the EU Context“

The aim of this research is to reveal the historical nature, evolution and meaning of fiduciary relations institute, especially in the context of directors' fiduciary duties. This work as well as explores the meaning of directors' duties such as duty of loyalty and duty of care and their realization as fiduciary duties at some chosen European Union countries in order to identify the differences and similarities of these duties among indicated countries. This study seeks to analyze the harmonization and implementation of directors' fiduciary duties in the European Union.

The first part of the research starts with revealing of the *fiducia* institute rudiment and meaning in the Ancient Rome. In this paragraph fiduciary relations rudiments in common law or rather in the England jurisdiction are also reviewed, because the concept of fiduciary duties was justified by England's courts. And finally, it explains how this institution was transplanted to continental's law jurisdictions.

The second part deals with the meaning of fiduciary duty. It discloses the purpose and content of directors' fiduciary duties. The main propose of these duties is to ensure that director of the company would be loyal and would act in the interests of his company, not for his own or other third parties' interests.

The third part analyzes the content of director's duty of loyalty and responds how this duty is realized in England, Germany, France, Finland and Lithuania. It reveals a slightly different approach of mentioned countries to the duty of loyalty. This part as well as examines the director's duty of care as fiduciary duty and criticizes those countries' legal doctrines and courts' decisions by which duty of care is defined as fiduciary obligation. Whereas, a duty of care is unrelated to potential risks of director's disloyalty, it should be interpreted as professional responsibility arising from tort law. This section concludes that insufficiently effective corporate governance and unequal status of the shareholders among European Union countries shows the need to harmonize directors' fiduciary duties in all European Union.

The fourth part deals with the regulation and meaning of fiduciary duties in European Union legislative and the initiatives of corporate governance harmonization in the context of directors' fiduciary duties. It analyzes European Commission's third proposal to adopt the Fifth company law Directive, as well as the draft of the European Model Company Act and these acts influence the further regulation of fiduciary duties throughout the European Union.